

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

ХІІ^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

ЛІІІ заседание, петъкъ, 10 януарий 1903 г.

(Открито отъ г. подпрѣдседателя А. Франгя, въ 2 ч. и 30 м. послѣ пладнѣ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Г-нъ секретарь ще прочете поименния списъкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Д. Зографски: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: М. Абаджиевъ, Н. Абаджиевъ, А. Арсениевъ, Т. Балабановъ, М. Балтовъ, А. Блажевъ, И. Воденчаровъ, Д. Вълчевъ, Х. Върбеновъ, Н. Гмиджийски, И. Гърковъ, В. Димчевъ, Д-ръ Г. Гагош, Д-ръ Н. Геннадиевъ, Д-ръ С. Мирковъ, К. Досвъ, П. Калинковъ, А. Каназирски, М. Каравасилевъ, П. Ковачевъ, Г. Константиновъ, Н. Лефтеровъ, Х. Мановъ, М. Милевъ, К. Мирски, Т. Михайловъ, Х. Бей Мустава Бейовъ, Н. Мушановъ, И. Нейчовъ, Г. Орловъ, Г. Пасаровъ, Г. Пеневъ, И. Петровъ, І. Петринъ, С. Пиралковъ, В. Поповъ, И. Поповъ, І. Пъневски, О. Бей Сали Бейовъ, А. Самоковлиски, В. Статковъ, М. Стояновъ, Т. Стояновъ, Ц. Таалаковъ, П. Тенчевъ, Ю. Теодоровъ, Т. Фератовъ, Г. Филиповъ, Д. Филовъ, Н. Христовъ, П. Чаушовъ, Т. Шипковъ и П. Шоповъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Отъ 188 народни прѣдставители, отсъствуватъ 53 души. Има законното число народни прѣдставители — заседанието продължава.

Прѣдседателството има да съобщи на г. г. народнитѣ прѣдставители слѣдующето. Постъпилъ е отъ Министерството на Народното Просвѣщение законопроектъ за основното и срѣдно образование, който ще бѣде раздаденъ на почитаемитѣ народни прѣдставители и на компетентни лица по просвѣщението, за да се произнесатъ по него, слѣдъ което ще бѣде съставенъ окончателенъ проектъ за основното и срѣдно образование и ще бѣде внесенъ въ Народното Събрание.

Разрѣшени сѣ отпуски: на Никополския народенъ прѣдставитель г. А. Блажевъ 5 дена; на Кжзл-агачкия народенъ прѣдставитель г. Т. Стояновъ 5 дена; на Силистренския народенъ прѣдставитель г. П. Златаровъ 3 дена; на Шуменския народенъ прѣдставитель г. М. Доспатски 4 дена; на Еленския народенъ прѣдставитель г. Ю. Теодоровъ 10 дена; на Карловския народенъ прѣдставитель г. И. Петровъ 3 дена; на Бургазкия народенъ прѣдставитель г. И. Воденчаровъ 2 дена; на Бургазкия народенъ прѣдставитель г. И. Поповъ 4 дена; на Старозагорския народенъ прѣдставитель г. В. Димчевъ 2 дена; на Ловчанския народенъ прѣдставитель г. М. Каравасилевъ 1 денъ; на Пловдивския народенъ прѣдставитель г. Н. Абаджиевъ 3 дена, и на Новозагорския народенъ прѣдставитель г. М. Стояновъ 5 дена.

Г-нъ Драгиевъ има думата.

Д. Драгиевъ: На 9-й миналий декемврий отпавихъ едно питане къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието относително насилието, що е вършила Търновската земледѣлческа каса спрѣмо земледѣлцитѣ длъжници, като ги е принуждавала да се отказватъ отъ правото, което имъ дава измѣнениетъ чл. 979 отъ гражданското сѣдопроизводство. Г-нъ министърътъ не успѣ тогава да отговори на това ми питане. Сега имамъ допълнителни и сѣмо напълно достовѣрни свѣдѣния, че това насилие спрѣмо длъжницитѣ на каситѣ се върши не само отъ Търновската земледѣлческа каса, но то се върши и отъ Пловдивската, и отъ Чирпанската, и отъ Старозагорската, и отъ Новозагорската — и въобще отъ всички земледѣлчески каси въ България. За примѣръ ще посоча окръжното писмо № 8.969, отъ 2 декемврий изтеклата година, издадено отъ Старозагорската земледѣлческа каса.

до кметоветъ въ околията — каквито окръжни е имало отъ каситъ и до другитъ кметства, — въ което се изрично заповѣдва на кметоветъ, когато се явяватъ прѣдъ тѣхъ селяни, било да искатъ продължение на своитъ записи, било да искатъ да сключатъ нови такива, да ги принуждаватъ да вписватъ въ удостоверенията № 2 слѣднитъ думи: „заявяваме на касата, че се отказваме отъ правото, което ни дава чл. 979 отъ гражданското съдопроизводство, и нѣмаме право да се ползуваме отъ постановленията на тоя членъ отъ закона, въ случай че каситъ се принудятъ да продадатъ имотитъ, за да събератъ отпуснатитъ ни заеми“. По-неже, прѣди да се издаде тази разпоредба, нѣкои селяни, нѣкои земледѣлци сѣ сключили нови заеми или сѣ продължили срока на старитъ, безъ да подпшатъ такова едно задължение, то въ това писмо се заповѣдва, кметоветъ да приканитъ такива длъжници и да ги заставятъ да подадатъ и изпратятъ таквъ задължение до каситъ. Онѣзи длъжници, които сѣ отказвали да подпшатъ такова едно заявление прѣдъ касата, ти не имъ е продължавала заемитъ, или, ако сѣ искали нови, не имъ е отпущала такива. Чухъ съ ушитъ си отъ устата на длъжници-земледѣлци, които тресатъ яката си отъ тая разпоредба на каситъ и казватъ, че при единъ урожай въ бѣдѣ, сѣ готови да даватъ мило за драго, само да се отърватъ отъ каситъ и, разбира се, кждѣ ще отидатъ селянитъ? Ще отидатъ пакъ при лихонимитъ. Питамъ г. Министра на Търговията Земледѣлието да каже: тази разпоредба отъ централното управление на каситъ ли е излъзла, отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието ли е, или отъ лихонимитъ въ България? Намира ли я той за законна и за справедлива; не смѣта ли, че чрѣзъ такива едни насилнически изтѣргвания отъ страна на населението да се отказва отъ тия или ония законни права се развращава това население, и не смѣта ли, че е длъженъ частъ по-скоро да се разпореди да се отмѣни тази несправедлива мѣрка?

Министъръ А. Людекановъ: Азъ взехъ номера и ще направя подробна справка. Обаче, имамъ да заявя още отсега, че отъ Министерството на Търговията подобна заповѣдъ нѣма. Ще направя справка въ Централното управление, а сѣщо и въ Старозагорската каса.

Д. Драгиевъ: Г-нъ министре! На 9 декември ми казахте сѣщитъ думи.

Министъръ А. Людекановъ: Вие сега подробно ми описаете нѣкои работи, които азъ не ги знаехъ.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Постъпило е едно писмо отъ Руското дипломатическо агентство въ България, съ което се съобщава на прѣдседателството, както и на г. г. народнитъ прѣдставители, че Негово Величество Рускиятъ Императоръ

Николай II благодари за поздравленията, които по разрѣшение на Народното Събрание прѣдседателството е направило на негоия тезоименъ день.*) (Д. Цанковъ: Прочети го! То е на руски. (Д. Цанковъ: Макаръ.) (Чете.)

„Господину Прѣдседателю Народнаго Собрания Драгану Цанкову.

„Имѣю честь, передать Вамъ, Миостивѣй Государь, по порученію Императорскаго Министерства Иностраннѣхъ Дѣлъ, Высочайшую благодарности за принесенныя Вами отъ имени Народнаго Собрания поздравленія по случаю высокаторжественнаго дня тезоименитства Его Императорскаго Величества.

Дипломатическій Агентъ: Ю. Бихметевъ.“

Пристѣпиме къмъ дневния редъ На дневенъ редъ имаме:

I. Трето четене прѣдложенията: 1 за измѣнение и допълнение чл. 13 отъ закона за лова и 2) за тълкуването на чл. 142 отъ избираелния законъ.

II. Второ четене: 1) прѣдложеніето за допълнение забѣлѣжката на чл. 208 отъ закона за устройството на сѣдилищата и 2) законопроекта за отчетността по бюджета;

III. Първо четене: 1) законопроекта за отмѣнение закона за митото за суровитъ южи; 2) прѣдложеніето за отмѣнение наложения наемъ на жителитъ на с. Акчаръ, Видинска околия; 3) прѣдложеніето за допълнение чл. 306 отъ наказателния законъ, и 4) законопроекта за измѣнение и допълнение закона за държавнитъ и общински пѣтици.

IV. Докладъ отъ анкетнитъ комиси;

V. Първо четене: 1) законопроектитъ: а) публичнитъ разпродажби; б) за измѣнение и допълнение закона за земледѣлческото ченне; в) за териториалното дѣленіе на Княжеството въ сѣдебно отношение; г) за горитъ, и д) за знаизване натуралността на розовото масло, и 2) прѣдложенията: а) за прибавление втора забѣлѣжка къмъ чл. 157.

*) Его поздравителната телеграма, която прѣдседателството на Народното Събрание е отправило до Негово Императорско Величество Руския Императоръ Николай II по случай тезоименния Му день:

„Сенъ-Петербургъ.

Его Императорскому Величеству Государю Императору Николаю II.

Народное Собрание пріемлетъ събласть, востукая тезоименитства Вашего Императорскаго Величества, поднести въ стоюль Вашимъ свои почтительнѣйшія поздравленія. Оно пользуется симъ случаемъ въ тоже время выразить Вашему Императорскому Величеству свою безпрѣдѣльную благодарность за щедрѣй Вашъ подарокъ въ пользу несчастнѣхъ македонцевъ, вынужденнѣхъ жестокоствами турокъ искать убѣжища въ родномъ имъ Болгарскомъ Княжествѣ.

Къ сему оно присовокупляетъ, что безпрѣвно тропуто милоствѣемъ Вашего Императорскаго Величества къ судьбѣ страждущаго подъ гнетомъ турокъ населенія Македоніи и великодушнѣмъ покровительствомъ подъ которымъ Вы принимаете оное и которое угодобляетъ Васъ по чувству сердца Августѣйшему Вашему Дѣду, Царю Освободителю, блаженной памяти Александру II-му.

Прѣдседатель Народнаго Собрания: Драганъ Цанковъ.“

отъ закона за народното просвѣщение; б) за допълнение алинея първа на чл. 208 отъ закона за сѣдоустройството; в) за ограничение правото на чужденците за придобиване собственост върху непокрити имоти; г) за измѣнение забѣлѣжка първа на чл. 38 отъ закона за акциза; д) по данѣка за занятията; е) за измѣнение чл. 98 отъ сѣдопроизводството по углавни дѣла и пр.; ж) за измѣнение военно-сѣдебния законъ; з) за допълнение чл. 1 отъ закона за пенсиите на чиновниците; и) за измѣнение чл. чл. 6 и 11 отъ сѣщия законъ; к) за считане стопаните на яйльци, кашльци и пр. за стопани и на самораслите въ тѣхъ дървета; л) за измѣнение чл. чл. 5 и 6 отъ закона за адвокатите; м) за измѣнение чл. 163 отъ санитарния законъ; н) за измѣнение чл. 30 отъ закона за пощите и телеграфите; о) за измѣнение чл. 979 отъ гражданското сѣдопроизводство; п) за забраняване износа на орѣховите дървета, и 3) законопроекта за защита и покровителство на дѣтския трудъ;

VI. Отговоръ отъ г. г. министрите на запитванията на народните прѣдставители: г. г. Д. Драгиевъ, П. Вжжаровъ, К. Досевъ, К. Мирски, М. Такевъ, В. Димитровъ, М. Доспатски, И. Воденчаровъ, Н. Габровски, Д. Христовъ, Н. Константиновъ, Я. Забуновъ и Г. Кирковъ, и

VII. Разискване по рѣшѣта на Н. Ц. Височество Князътъ, произнесена при поднасяне отговора на тронното слово.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете на трето четене прѣдложението за измѣнение и допълнение чл. 13 отъ закона за лова.

Секретарь Д. Зографски: (Чете.)

„З а к о н ъ

за измѣнение и допълнение на чл. 13 отъ закона за лова.

Чл. 13. Ловецъ, който, по какъвто и да е начинъ, убие едно отъ слѣдующите врѣдителни животни, награждава се, за смѣтка на държавното съкровище, както слѣдва: за вълкъ по 7 л., за вълче по 3 л., за мълчица — 15 л.

Лицата, както и горските стражари и ловджийскитѣ надзиратели, които тровятъ съ стрихнинъ или ловятъ съ капани или други срѣдства, освѣнтъ съ пушка, горните врѣдителни животни, се ползватъ съ половината отъ прѣдвидената за ловците награда.

За бѣлѣжка. Възнаграждението се плаща веднага на правоимѣющитѣ отъ земледѣлческата каса въ околната, въ която е убитъ или хванатъ дивечътъ. За тази цѣль заинтересованитѣ прѣдставяватъ въ околийското или горското управление прѣснатата кожа съ цѣла, неодрана глава на дивеча или хванатия звѣрь; одира се кожата отъ главата, разцѣпватъ се ушите до хрущела и се повръща кожата, като се състави за това нужния актъ, подписанъ отъ надлежния околийски началникъ или лѣсничей и двама души свидѣтели.

За удостоверение, че споменатите животни сж убити въ Княжеството, лицето, което иска да се ползува отъ горните облаги, задължително взема удостоверение отъ надлежната община, въ района на която е убитъ звѣрътъ. Това удостоверение се освобождава отъ всякаква такса и гербовъ сборъ.

Срѣщу тия официални документи — актътъ и удостоверението — правоимѣющиятъ получава възнаграждението.

Правото за възнаграждение не се допуска въ никой случай да се прѣпродава на други лица.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Съгласно правилника ще се пристѣпи къмъ поименното гласуване. Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народните прѣдставители.

Секретарь Д. Зографски: (Чете списъка и г. г. народните прѣдставители гласуватъ.)

М. Абаджиевъ — (отсѣтствува);
Н. Абаджиевъ — (отсѣтствува);
П. Абрашевъ — (отсѣтствува);
И. Арнаудовъ — (отсѣтствува);
А. Арсениевъ — (отсѣтствува);
С. Арсениевъ — (отсѣтствува);
Н. Бадински — за;
Х. Бакаловъ — за;
Т. Балабановъ — (отсѣтствува);
М. Балтовъ — (отсѣтствува);
Н. Беневъ — (отсѣтствува);
Д. Благоевъ — (отсѣтствува);
А. Блажевъ — (отсѣтствува);
И. Бобковъ — (отсѣтствува);
С. С. Бобчевъ — (отсѣтствува);
М. Божковъ — (отсѣтствува);
Х. Боневъ — за;
Т. Бурмовъ — за;
С. Бурмовъ — за;
А. Буровъ — за;
П. Бъчваровъ — за;
Г. Бѣльовъ — за;
Г. Василевъ — за;
И. Василевъ — (отсѣтствува);
Кара Хр. Василевъ — за;
И. Веселиновъ — за;
Т. Влайковъ — за;
И. Воденчаровъ — (отсѣтствува);
Д. Вълчевъ — (отсѣтствува);
Х. Върбенковъ — (отсѣтствува);
П. Вжжаровъ — за;
Н. Габровски — за;
А. Геневъ — за;
И. Георговъ — за;
И. Георгиевъ — за;
М. Георгиевъ — за;
И. Гешовъ — (въздържа се);
Н. Гимиджийски — (отсѣтствува);
К. Господиновъ — (отсѣтствува);
А. Груевъ — за;
И. Гърковъ — (отсѣтствува);
Н. Дечевъ — за;
К. Диловски — (отсѣтствува);
В. Димчевъ — (отсѣтствува);
В. Димитровъ — за;
Д-ръ Г. Гаговъ — (отсѣтствува);
Д-ръ Н. Генадиевъ — (отсѣтствува);
Д-ръ П. Гудевъ — (въздържа се);
Д-ръ С. Даневъ — за;

Д-ръ Б. Икономовъ — за;
 Д-ръ К. Милановъ — противъ;
 Д-ръ Д. Милковъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ С. Мирковъ — за;
 Д-ръ Д. Молловъ — за;
 Д-ръ П. Пошковъ — за;
 Д-ръ А. Радевъ — (отсѣтствува);
 Д-ръ А. Ходжевъ — (отсѣтствува);
 Б. Досевъ — (отсѣтствува);
 М. Доспатски — (отсѣтствува);
 Д. Драгиевъ — за;
 П. Драгулевъ — за;
 Л. Думовъ — за;
 Д. Дяковъ — (отсѣтствува);
 И. Еневъ — за;
 Д. Жуновъ — за;
 Г. Згуревъ — (отсѣтствува);
 П. Златаровъ — (отсѣтствува);
 Д. Зографски — за;
 М. Игнатовъ — за;
 Д. Икономидисъ — за;
 С. Ицковъ — за;
 П. Калинковъ — (отсѣтствува);
 Б. Калчовъ — (отсѣтствува);
 С. Калчовъ — (отсѣтствува);
 Х. Камбуровъ — за;
 А. Каназирски — (отсѣтствува);
 М. Каравасилевъ — (отсѣтствува);
 П. Каравеловъ — (отсѣтствува);
 Д. Карамановъ — (отсѣтствува);
 А. Каранешевъ — (отсѣтствува);
 И. Карастояновъ — за;
 Б. Кафеджийски — (отсѣтствува);
 О. Вечели — за;
 Г. Кирковъ — за;
 В. Кобуровъ — (отсѣтствува);
 П. Ковачевъ — (отсѣтствува);
 Д. Колевъ — (отсѣтствува);
 Ан. Коновъ — за;
 Ат. Коновъ — за;
 Г. Константиновъ Палата — (отсѣтствува);
 Н. Константиновъ — (отсѣтствува);
 Б. Кръстевъ — за;
 Г. Кутинчевъ — за;
 Г. Кърджиевъ — за;
 Н. Лазаровъ — за;
 С. Лафчиевъ — (отсѣтствува);
 Н. Лефтеровъ — (отсѣтствува);
 А. Людскановъ — за;
 М. Маджаровъ — (отсѣтствува);
 К. Малевъ — за;
 Х. Мановъ — (отсѣтствува);
 Д. Манчовъ — за;
 Д. Марковъ — (отсѣтствува);
 Н. Марковъ — за;
 П. Марковъ — за;
 С. Махмудовъ — за;
 М. Месудовъ — (отсѣтствува);
 М. Милевъ — (отсѣтствува);
 В. Минчовъ — (отсѣтствува);

К. Мирски — (отсѣтствува);
 С. Митовъ — (отсѣтствува);
 Т. Михайловъ — (отсѣтствува);
 Х. Бей Мустафа Бейовъ — (отсѣтствува);
 Н. Мушановъ — (отсѣтствува);
 В. Наковъ — за;
 Е. Начевъ — за;
 Н. Начовъ — за;
 Т. Начовъ — за;
 С. Недевъ — за;
 Х. Неджибъ Бей — (отсѣтствува);
 И. Нейчовъ — (отсѣтствува);
 Т. Орловъ — (отсѣтствува);
 М. Павловъ — за;
 П. Пановъ — за;
 Г. Пасаровъ — (отсѣтствува);
 Г. Пеневъ — (отсѣтствува);
 Д. Петковъ — за;
 И. Петровъ — (отсѣтствува);
 П. Петринъ — (отсѣтствува);
 И. Пецовъ — (отсѣтствува);
 П. Пешевъ — за;
 С. Пиневъ — (отсѣтствува);
 С. Пиралковъ — (отсѣтствува);
 В. Поповъ — (отсѣтствува);
 Вен. Поповъ — (отсѣтствува);
 Д. К. Поповъ — за;
 И. Поповъ — (отсѣтствува);
 Н. Поповъ — за;
 И. Пъневски — (отсѣтствува);
 Н. Рашеевъ — за;
 С. Савовъ — за;
 Н. Савчевъ — за;
 Л. Сакъзовъ — за;
 О. Бей Сали Бейовъ — (отсѣтствува);
 А. Самоковлийски — (отсѣтствува);
 М. Сарафовъ — за;
 Ф. Симиловъ — за;
 С. Славовъ — (отсѣтствува);
 А. Славчовъ — (отсѣтствува);
 И. Соколовъ — за;
 В. Стаменовъ — (отсѣтствува);
 А. Станчовъ — за;
 В. Статковъ — (отсѣтствува);
 М. Стояновъ — (отсѣтствува);
 Т. Стояновъ — (отсѣтствува);
 А. Страшимировъ — за;
 М. Такевъ — (отсѣтствува);
 П. Таслаковъ — (отсѣтствува);
 П. Тенчевъ — (отсѣтствува);
 Т. Теодоровъ — (отсѣтствува);
 Ю. Теодоровъ — (отсѣтствува);
 П. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Х. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Д. Тоневъ — за;
 Х. Тоневъ — за;
 Д. Тончевъ — за;
 Г. Трифоновъ — за;
 И. Тянковски — (отсѣтствува);
 Н. Узунъ — за;

А. Урумовъ — за;
Т. Ферадовъ — (отсѣтствува);
Г. Филиповъ — (отсѣтствува);
Д. Филовъ — (отсѣтствува);
А. Франга — за;
Е. Хасановъ — за;
В. Христовъ — за;
Д. Христовъ — (отсѣтствува);
Н. Христовъ — (отсѣтствува);
М. Хюсеиновъ — (отсѣтствува);
Д. Цанковъ — за;
Н. Пановъ — за;
П. Чаушовъ — (отсѣтствува);
Н. Шивачевъ — за;
Т. Шипковъ — (отсѣтствува);
П. Шоповъ — (отсѣтствува);
Ю. Юсуфовъ — (отсѣтствува);
Д. Яблански — (отсѣтствува);
В. Якововъ — за.

Прѣдседателствующъ А. Франга: Резултатътъ отъ поименното гласуване е слѣдующиятъ: гласували сж за 84 народни прѣдставители, противъ 1, въздържали се само двама, другитѣ 101 отсѣтствуватъ. Народното Събрание приема закона за измѣнение и допълнение на чл. 13 отъ закона за лова.

По дневния редъ слѣдва тълкуването на чл. 142 отъ избирателния законъ на трето четене.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете.)

„З а к о н ъ

за тълкуване на чл. 142 отъ избирателния законъ.

Разпореденията на чл. 48 отъ избирателния законъ не се приспособяватъ и при изборитѣ за общински съвѣтници.“

Е. Начевъ: Ако помните, г-нѣ министри, когато това се чете на второ четене, каза се да се внесе въ комисията въпросътъ и да се обмисли, дали не трѣбва да се изравни въпросътъ и за окръжнитѣ съвѣтници, защото мнозина окръжни съвѣтници, възъ основа телеграмата на Министра на Правосъдието, не сж утвърдени като кметове; а ако приемемъ само за общинскитѣ съвѣтници, законътъ ще остане пакъ неясенъ. Въобще общинскитѣ съвѣтници и кметовѣтъ не ще могатъ да бждатъ избирани, безъ да си дадатъ оставката. Азъ нѣмамъ нищо противъ, но да се забѣлжи.

Министъръ А. Людекановъ: Отдѣлно прѣдложение ще се направи.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете списъка и г. г. народнитѣ прѣдставители гласуватъ.)

М. Абаджиевъ — (отсѣтствува);
Н. Абаджиевъ — (отсѣтствува);
П. Абрашевъ — (отсѣтствува);
И. Арнаудовъ — (отсѣтствува);

А. Арсениевъ — (отсѣтствува);
С. Арсениевъ — (отсѣтствува);
Н. Бадински — за;
Х. Бакаловъ — за;
Т. Балабановъ — (отсѣтствува);
М. Балтовъ — (отсѣтствува);
Н. Беневъ — (отсѣтствува);
Д. Благоевъ — за;
А. Блажевъ — (отсѣтствува);
И. Бобековъ — (отсѣтствува);
С. С. Бобчевъ — (отсѣтствува);
М. Божковъ — (отсѣтствува);
Х. Боневъ — за;
Т. Бурмовъ — за;
С. Бурмовъ — за;
А. Буровъ — (отсѣтствува);
П. Бѣчваровъ — (отсѣтствува);
Г. Бѣльовъ — за;
Г. Василевъ — за;
И. Василевъ — (отсѣтствува);
Кара Хр. Василевъ — за;
И. Веселиновъ — за;
Т. Влайковъ — за;
И. Воденчаровъ — (отсѣтствува);
Д. Вълчевъ — (отсѣтствува);
Х. Върбеневъ — (отсѣтствува);
П. Вѣжаровъ — за;
Н. Габровски — за;
А. Ганевъ — (отсѣтствува);
И. Георговъ — (отсѣтствува);
И. Георгиевъ — за;
М. Георгиевъ — за;
И. Гешовъ — (отсѣтствува);
Н. Гимиджийски (отсѣтствува);
К. Господиновъ — (отсѣтствува);
А. Груевъ — за;
И. Гърковъ — (отсѣтствува);
Н. Дечевъ — (отсѣтствува);
К. Диловски — за;
В. Димчевъ — (отсѣтствува);
В. Димитровъ — за;
Д-ръ Г. Гаговъ — (отсѣтствува);
Д-ръ Н. Генадиевъ — (отсѣтствува);
Д-ръ П. Гудевъ — за;
Д-ръ С. Даневъ — за;
Д-ръ К. Икономовъ — за;
Д-ръ К. Милановъ — за;
Д-ръ Д. Милковъ — (отсѣтствува);
Д-ръ С. Мирковъ — за;
Д-ръ Д. Молловъ — (отсѣтствува);
Д-ръ П. Ношковъ — за;
Д-ръ А. Радевъ — (отсѣтствува);
Д-ръ А. Ходжевъ — (отсѣтствува);
К. Досевъ — (отсѣтствува);
М. Доспатски — (отсѣтствува);
Д. Драгиевъ — за;
П. Драгулевъ — за;
Л. Дуковъ — за;
Д. Дяковъ — (отсѣтствува);
И. Еневъ — за;

Я. Забуновъ — за;
 Г. Згуревъ — (отсѣтствува);
 П. Златаровъ — (отсѣтствува);
 Д. Зографски — за;
 М. Игнатовъ — за;
 Д. Икономидисъ — за;
 С. Ицковъ — за;
 П. Калинковъ — (отсѣтствува);
 К. Калчовъ — (отсѣтствува);
 С. Калчовъ — (отсѣтствува);
 Х. Камбуровъ — за;
 А. Каназирски — (отсѣтствува);
 М. Каравасилевъ — (отсѣтствува);
 П. Каравеловъ — (отсѣтствува);
 Д. Карамановъ — за;
 А. Каранешиевъ — (отсѣтствува);
 И. Карастояновъ — за;
 К. Кафеджийски — за;
 О. Кечели — за;
 Г. Кирковъ — за;
 В. Кобуровъ — (отсѣтствува);
 П. Ковачевъ — (отсѣтствува);
 Д. Колевъ — за;
 Ап. Коновъ — (отсѣтствува);
 Ат. Коновъ — (отсѣтствува);
 Г. Константиновъ Палата — (отсѣтствува);
 Н. Константиновъ — (отсѣтствува);
 Б. Кръстевъ — за;
 Г. Кутинчевъ — (отсѣтствува);
 Г. Кърджиевъ — за;
 Н. Лазаровъ — за;
 С. Лафчиевъ — (отсѣтствува);
 Н. Лефтеровъ — (отсѣтствува);
 А. Людскановъ — за;
 М. Маджаровъ — (отсѣтствува);
 К. Малевъ — за;
 Х. Мановъ — (отсѣтствува);
 Д. Манчовъ — за;
 Д. Марковъ — (отсѣтствува);
 Н. Марковъ — (отсѣтствува);
 П. Марковъ — за;
 С. Махмудовъ — за;
 М. Месудовъ — (отсѣтствува);
 М. Милевъ — (отсѣтствува);
 Б. Минчовъ — за;
 К. Мирски — (отсѣтствува);
 С. Митовъ — (отсѣтствува);
 Т. Михайловъ — (отсѣтствува);
 Х. Бей Мустафа Бейовъ — (отсѣтствува);
 Н. Мушановъ — (отсѣтствува);
 В. Наковъ — за;
 Е. Начевъ — за;
 Н. Начовъ — за;
 Т. Начовъ — (отсѣтствува);
 С. Недевъ — (отсѣтствува);
 Х. Неджибъ Бей — (отсѣтствува);
 И. Нейчовъ — (отсѣтствува);
 Т. Орловъ — (отсѣтствува);
 М. Павловъ — за;
 П. Пановъ — (отсѣтствува);

Г. Пасаровъ — (отсѣтствува);
 Г. Пеневъ — (отсѣтствува);
 Д. Петковъ — за;
 И. Петровъ — (отсѣтствува);
 П. Петринъ — за;
 И. Пецовъ — (отсѣтствува);
 П. Пешевъ — (отсѣтствува);
 С. Пипевъ — (отсѣтствува);
 С. Пиралковъ — (отсѣтствува);
 В. Поповъ — (отсѣтствува);
 Вен. Поповъ — (отсѣтствува);
 Д. Р. Поповъ — за;
 И. Поповъ — (отсѣтствува);
 Н. Поповъ — за;
 И. Пъневски — (отсѣтствува);
 Н. Рашеевъ — за;
 С. Савовъ — за;
 Н. Савчевъ — за;
 Я. Сакъзовъ — за;
 О. Бей Сали Бейовъ — (отсѣтствува);
 А. Самоковлийски — (отсѣтствува);
 М. Сарфовъ — за;
 Ф. Симидовъ — за;
 С. Славовъ — (отсѣтствува);
 А. Славчовъ — (отсѣтствува);
 И. Соколовъ — (отсѣтствува);
 В. Стаменовъ — (отсѣтствува);
 А. Станчовъ — за;
 В. Статковъ — (отсѣтствува);
 М. Стояновъ — (отсѣтствува);
 Т. Стояновъ — (отсѣтствува);
 А. Страшимировъ — за;
 М. Такевъ — за;
 Ц. Таслаковъ — (отсѣтствува);
 П. Тенчевъ — (отсѣтствува);
 Т. Теодоровъ — (отсѣтствува);
 Ю. Теодоровъ — (отсѣтствува);
 П. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Х. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Д. Тоневъ — за;
 Х. Тоневъ — за;
 Д. Тончевъ — (отсѣтствува);
 Г. Трифоновъ — за;
 И. Тянковски — (отсѣтствува);
 Н. Узуновъ — за;
 А. Урумовъ — за;
 Т. Фератовъ — (отсѣтствува);
 Г. Филиповъ — (отсѣтствува);
 Д. Филловъ — (отсѣтствува);
 А. Франгя — за;
 Е. Хасановъ — за;
 В. Христовъ — (отсѣтствува);
 Д. Христовъ — (отсѣтствува);
 Н. Христовъ — (отсѣтствува);
 М. Хюсеиновъ — (отсѣтствува);
 Д. Цанковъ — за;
 Н. Цановъ — за;
 П. Чаушовъ — (отсѣтствува);
 Н. Шивачевъ — за;
 Т. Шипковъ — (отсѣтствува);

П. Шоповъ — (отсъствува);
Ю. Юсуфовъ — (отсъствува);
Д. Яблански — (отсъствува);
Б. Якововъ — за.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Резултатътъ на поименното гласуване е слѣдующиятъ: гласували сж за 77 народни прѣдставители, отсъствуватъ 111. Болшинство, Народното Събрание приема закона за тѣлуването на чл. 142 отъ избирателния законъ.

Пристъпва се къмъ втория пунктъ отъ дневния редъ: второ четене прѣдложението за допълнение забѣлжката на чл. 208 отъ закона за устройството на сѣдилищата. Но понеже комисията не се е произнесла по това прѣдложение, то остава за друго заседание и се пристѣпва сега къмъ второто четене законопроекта за отчетността по бюджета. Докладътъ по него е раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители. Моля докладчика г. Христовъ да заеме мѣстото си.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-нъ докладчикътъ отиде да вземе доклада си, ми се струва, та бихъ молилъ, ако може, нѣщо друго да се разгледа докато дойде.

Г. Кирковъ: Асж сега не може да се разисква, защото сега е внесенъ докладътъ на комисията.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Тогазъ ще се пристѣпва къмъ третия пунктъ отъ нашия дневенъ редъ: първо четене законопроекта за отмѣнение закона за митото на суровитѣ кожи.

П. Вжжаровъ: Не е раздаванъ такъвъ законопроектъ.

Министъръ М. Сарафовъ: А а а! Огдавна е раздаденъ.

П. Вжжаровъ: Азъ винаги съмъ тукъ.

С. С. Вобчевъ: Прѣди третия пунктъ имаме втори пунктъ, въ който има прѣдложение за допълнение забѣлжката на чл. 208 отъ закона за устройството на сѣдилищата.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Азъ съобщихъ, г-нъ Вобчевъ, че понеже комисията не се е произнесла по това прѣдложение, защото не се е събрала, затова остава комисията да се произнесе и да си внесе доклада.

С. С. Вобчевъ: Тогава, какъ се е турило на дневенъ редъ, когато комисията никога не се е занимавала съ този въпросъ? Това щѣхъ да питамъ; не го чухъ по-напрѣдъ.

П. Вжжаровъ: Г-нъ министре! Моля Ви се, ето какво излиза: че още не е раздаденъ този законопроектъ за обезмитяване на кожитѣ. Затова

нека се отбѣлжи добръ. Азъ държа смѣтка на всичко, което се раздава въ Събранието.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-да народнитѣ прѣдставители иматъ право. Той не е билъ отпечатанъ. Има едно опущение.

П. Вжжаровъ: Значи, азъ съмъ билъ правъ като казахъ, че не е раздаденъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Моля да се констатира, че това е грѣшка на Народното Събрание. Той е внесенъ въ началото на мѣсець октомврий.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Отъ Министерството на Финансите е внесенъ законопроектътъ съ № 18.836 отъ 12 ноемврий 1902 г.

П. Вжжаровъ: Не е раздаденъ. То е важно. Азъ водя списъкъ на всички раздадени законопроекти.

Министъръ М. Сарафовъ: Това не е моя вина.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: На всѣки случай, азъ казахъ, че на г. г. народнитѣ прѣдставители не е билъ раздаденъ. Ще се рече, туй се свърши.

Имаме сега друго на дневния редъ: първото четене прѣдложението за отмѣнение наложения наемъ на жителитѣ на с. Акчаръ, Видинска околия.

Министъръ М. Сарафовъ: Първо и послѣдно четене.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Да, първо и послѣдно.

Г-нъ секретарьтъ ще го прочете.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете.)

„Прѣдложение

за отмѣняване наложения наемъ на жителитѣ отъ с. Акчаръ, Видинска околия.

Чл. 1. Разрѣшава се на Финансовия Министъръ да отмѣни спогодбата, направена прѣзъ 1892 г. между Видинското финансово управление и жителитѣ отъ село Акчаръ, Видинска околия, съ която послѣднитѣ се задължили да платятъ на хазната 18.163 л. наемъ за обработване отъ тѣхъ прѣзъ 1888, 1889, 1890 и 1891 години господарскитѣ и чифлишки земи, подъ названиеъ „Акчарско блато“, отчуждени за въ полза на сѣщитѣ жители.

Чл. 2. Внесенитѣ прѣзъ 1892 г. отъ акчарчани въ хазната 20.000 л. да се прихванатъ сръбцу сумата 66.162 л. — стойността, за която имъ е продадено „Акчарското блато“.

Чл. 3. За изплащането на сумата отъ 19.662 л., която акчарчани дължатъ още на държавата за продаденото имъ „Акчарско блато“, да имъ се даде срокъ отъ 3 години, съ задължение, да внасятъ

по 6.554 л. годишно въ хазната, а именно на всеки 1 май и 1 октомври по 3.277 л., начиная от 1903 г.“

Прѣседателствующъ А. Франгя: Има ли нѣкой да иска думата по това прѣдложение? (Никой не се обажда.) Полага се на поименно гласуване.

С. С. Вобчевъ: Да ни се обясни баремъ. Ние не знаемъ какво е това. Нека г. Министърътъ на Финансите да вземе думата и да ни го обясни.

Министъръ М. Сарафовъ: Печатани сж най-подробнитѣ мотиви, които мога да дамъ по това прѣдложение, и сж раздадени; така щото нѣма какво повече да кажа. Народното Събрание единъ път вече се е занимавало съ това прѣдложение; внесено е било миналата година. По-подробни обяснения отъ тѣзи, които сж напечатани, азъ нѣмамъ. Ако обичате, да се прочетатъ писменитѣ мотиви. (Обаждатъ се нѣкои: Нѣма нужда!)

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Да се прочетатъ и мотивитѣ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Прочетѣте, г-нъ секретаръ, и изложението на мотивитѣ.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

върху прѣдложението за отмианаване наложения наемъ на жителитѣ отъ с. Акчаръ, Видинска околия.

Комисията за господарскитѣ и чифлишки земи, въ Видинска околия, прѣзъ 1887 г. обявила е за чифлишка и мѣстността, називаема „Акчарско блато“, разположена до самото село Акчаръ, отъ пространство 11.000 декара, съ цѣль да се отчужди за въ полза на жителитѣ отъ селата Акчаръ и Слива, срѣщу едно възнаграждение отъ 77.000 л. Отъ тая сума на дотогавашнитѣ землевладѣлци-турци сж били изплатени 62.000 л., а именно оная частъ, която е трѣбвало да заплати селото Акчаръ, а остатъкътъ отъ 15.000 л., който е трѣбвало да заплати селото Слива, не е билъ изплатенъ по причина на нѣкои прѣстѣпни дѣяния, за които се обвиняваше единъ членъ отъ комисията. На основание тая сдѣлка и на закона за господарскитѣ и чифлишки земи, акчарчани и сливовчани сж владѣли и обработвали тая земя до 1891 г. Прѣзъ тая година имъ се поискали паритѣ, но тѣ не ги внесли, подъ прѣдлогъ че комисията за господарскитѣ и чифлишки земи е отнѣла земята имъ много скъпо. Въпросътъ е билъ внесенъ въ Министерския съветъ и на основание неговото рѣшение, прѣдложено е било на бившитѣ стопани на блатото, да си го взематъ обратно, слѣдъ като повърнатъ броенитѣ имъ 62.000 л., или ако не направятъ това, държавата ще го вземе върху себе си, срѣщу сумата 62.000 л., безъ да имъ доплаща внесениѣ още 15.000 л. Така покане-

нитѣ стопани-турци се помъчили да повърнатъ сумата, но, като не могли да се улеснятъ съ пари, прѣзъ мѣсецъ августъ 1891 г. продали сж въпросната земя на единъ романски капиталистъ за 85.000 л., съ формално сключенъ договоръ, съдържащъ условието, щото страната, която не би устояла на договора, да плати 5.000 л. възнаграждение на другата страна. Улеснени по тоя начинъ, реченитѣ притежатели поискали да имъ се укаже мѣстото, кѣдѣ да внесатъ сумата и да имъ се освободятъ земитѣ. Стреснати отъ това, жителитѣ на селата Акчаръ и Слива побързали да молятъ държавата да не допуца да попадне земята въ рѣцѣтъ на чужденецъ, но да я изложи пакъ върху тѣхъ, срѣщу уговорената по-прѣди сума отъ 77.000 л., която тѣ обѣщали да изплатятъ въ извѣстенъ срокъ. Тогавашниятъ Министъръ на Финансите е уважилъ прощата имъ и е далъ съгласието си, да се сключи нова спогодба съ тѣхъ. Прѣди сключването на тая спогодба, акчарчани побързали да внесатъ 20.000 л., а сливовчани 12.000 л. срѣщу исканитѣ отъ тѣхъ суми. Прѣзъ мѣсецъ юний 1892 г., по разпореждането на тогавашния Финансовъ Министъръ, Видинското финансово управление е направило съ казанитѣ двѣ села писменъ договоръ: сливовчани да внесатъ, освѣнитъ изплатенитѣ вече 12.000 л., и останалитѣ още 3.000 л., на два срока, а именно: 1.500 л. на 1 октомври 1892 г. и 1.500 л. на 1 октомври 1894 г., заедно съ принадлежащата имъ се лихва по 8%, а акчарчани да внесатъ, освѣнитъ броенитѣ отъ тѣхъ вече 20.000 л., и останалитѣ 42.000 л., на два срока, а именно: на 1 октомври 1893 г. 21.000 л. и на 1 априлий 1894 г. пакъ 21.000 л., заедно съ принадлежащата се лихва по 8%. Освѣнъ това, уговорено е било, щото послѣдитѣ да заплатятъ на 1 октомври 1892 г. една сума отъ 18.163 л. наемъ, задѣто сж обработвали акчарскитѣ земи прѣзъ 1888, 1889, 1890 и 1891 години. При сключване спогодбата, на притежателитѣ на блатото е било съобщено, че по разпореждането на правителството блатото се оставя пакъ въ разположението на акчарчани и сливовчани, и на притежателитѣ ще се доплатятъ неизплатенитѣ още 15.000 л. Притежателитѣ, обаче, не сж се съгласили съ това прѣдложение, но настоявали да имъ се заплатятъ, освѣнъ отъ по-рано за изплащане 15.000 л., още 8.000 л., произходящи отъ разликата между цѣната по първото спазаряване 77.000 л. и тая по второто съ романския капиталистъ 85.000 л., така и други 5.000 л., които е трѣбвало да дадатъ на послѣдния за обезщетение по нарушение договора, и 1.900 л. за разноси, или всичко 14.900 л. При това сложено положение на въпроса, министерството не намирало другъ начинъ за разрѣшението му, освѣнъ по съдебенъ редъ. Повѣрениктѣ на притежателитѣ на блатото, обаче, въ желание да се избѣгне процесътъ, прѣдлагалъ да се изравни въпросътъ по миролюбивъ редъ, като обѣщавалъ да направи отъ

своя страна и някои отстъпки от претенциите на доверителите му. По повод на това и след като се е взело мнението на юристконсулта при министерството, допуснато е било да се сондира повърението, като какви ще бъдат предложението от него отстъпки. Въ резултат на това, последният се съгласил да се платят на притежателите всичко 6.000 л. Тая спогодба била внесена въ Министерския съвет и, след одобрението ѝ, на повъреника сж се внесли събраните от сливовчани 15.000 л. и сж това смятката сж притежателите окончателно е била приключена. На условията, сключени през 1892 г. между Видинското финансово управление и жителите от селата Акчаръ и Слива, сж устояли само последните, като сж се издължили напълно въ уговорения срок. Акчарчани не сж внесли нищо, освен броевите преди сключването на договора 20.000 л. През видъ на това, през 1893 г. имъ се предложено, за последен път, да издължат дадените от тях записи, сж прибавление, че отчуждението за тях земи ще имъ се отнематъ, ако не се издължатъ. Понеже тѣ не сж обърнали никакво внимание върху тая покана, Видинското финансово управление е обявило търгъ за отдаване подъ наемъ въпросното блато. На търга последното е останало върху видинския жител Ангелъ Ивановъ, сж срокъ отъ 1 октомври 1893 г. до 1 октомври 1898 г., сръщу 5.120 л. годишенъ наемъ. Презъ, обаче, да бъде утвърденъ търгътъ, тогавашниятъ Финансовъ Министеръ поискалъ да се произнесе юристконсултътъ при министерството, дали последното има право да вземе назадъ Акчарското блато, или само има право да дири недоплатената сума. Мнението на юристконсулта е било, че въпросътъ е билъ преди решенъ отъ условното, сключено презъ 1892 г. сж акчарчани въ видъ на протоколъ. Споредъ чл. 6 отъ тоя протоколъ, държавата остава свободна, ако нѣкое отъ селата, Акчаръ и Слива, не би внесло когото и да е частъ отъ дължимите му суми, да вземе обратно земята, безъ да има право на претенция селото, което не е изпълнило задължението си, да постъпва сж тая земя както намѣри за нужно. Вследствие на това, търгътъ за даване подъ наемъ блатото е билъ утвърденъ и се прихващали внесените отъ акчарчани 20.000 л. за наемъ сръщу обработването на блатото отъ 1887 до 1893 г. Наемателътъ Ангелъ Ивановъ отначало е плащалъ редовно наема, но презъ втората година вече е сръблъ и хазната е била принудена да наложи запоръ върху имотите му, за обезпечение държавния искъ. Презъ 1898 г., когато държавата е имала да дири отъ него 24.000 л., Народното Събрание, по прощата му, е взело решение да му се опростятъ 12.000 л., като на пострадалъ отъ градобитица, наводнение и суша. Другите 12.000 л. му се опростили презъ 1899 г., сж решение тоже на Народното Събрание. Като приближаваше времето на изтичане на контрактния срокъ на наемателя, акчарчани се обърнали до Народното Събрание сж проща да имъ

се продаде отново блатото и последното на 5 декември 1898 г. рѣшило: да имъ се продаде въпросната земя за 66.162 л., сж условие при прѣдаването да внесатъ 2.500 л., а останалата сума да платятъ всяка година по 6.000 л. до окончателното изплащане. Въ случай че сиратъ изплащането, държавата да има право да си вземе блатото обратно и отъ получената дотогава сума да си задържатъ по 4.000 л. за наемъ годишно за смятка на хазната. Оттогава акчарчани владѣятъ пакъ блатото и си плащатъ редовно парите, при всичката имъ крайна бѣдность. По причина на последната, тѣ постоянно молятъ повѣренното ми министерство да ги освободи отъ плащането на сумата 18.163 л. наемъ за годините 1888—1891, която тѣ, въ отчаяние и страхъ да не попадне нужната имъ за поминѣкъ земя въ чужди ръце, презъ 1892 г. се обвързали да платятъ, безъ да сж смятали, дали дѣйствително сж могатъ да устоятъ на това тежко задължение.

Досега акчарчани всичко сж внесли: 20.000 л. презъ 1892 г., преди сключването на договора да платятъ наемъ, и 26.500 л. следъ решението на Народното Събрание да имъ се продаде блатото за 66.162 л., следователно, всичко 46.500 л. Отъ тая сума, като се спадне наемътъ 18.163 л., който тѣ сж протоколъ и записъ се задължили да платятъ, оставатъ за покриване дълга имъ само 28.337 л., следователно, за допълнение покупната сума отъ 66.162 л. оставало е да внесатъ 37.825 л.

Макаръ че за въпросния наемъ съществувалъ формално задължително, възъ основание на което държавата би могла да подири сумата, въ сжщностъ намирамъ това възискане на хазната за твърдѣ строго наказание за неизправността на акчарчани, като имамъ преди видъ обстоятелствата, при които тѣ сж били принудени да издадатъ това задължително, както и факта, че пълъта на закона за господарските и чифлишки земи е облагодѣтелствуването на бившите заробени въ турските чифлици български земледѣлци, а не тяхното съсипване.

Водимъ отъ това и понеже акчарчани презъ внасяне повече отъ $\frac{2}{3}$ отъ исканата отъ тяхъ сума сж показали сериозно намѣрение да се издължатъ на хазната по възможностъ по-скоро, при всичката имъ крайна бѣдность, моето мнение е, да се удовлетвори тяхната проща за опрощаването на наложения имъ наемъ.

Заради това, като прѣдавамъ на почитаемото Народно Събрание прѣдложение за отминяването на тоя наемъ, имамъ честъ да го помоля, да го подложи на разглеждане и гласуване още въ настоящата сесия.

София, ноември 1902 г.

Министъръ на Финансите: М. К. Сарафовъ."

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Почва поименното гласуване, г-да.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете списъка, а г. г. народните прѣдставители гласуватъ.)

М. Абаджиев — (отсъствува);
 Н. Абаджиев — (отсъствува);
 П. Абрашев — (отсъствува);
 И. Арnaudов — (отсъствува);
 А. Арсениев — (отсъствува);
 С. Арсениев — за;
 Н. Бадински — за;
 Х. Бакалов — (отсъствува);
 Т. Балабанов — (отсъствува);
 М. Балтов — (отсъствува);
 Н. Бенев — (отсъствува);
 Д. Благоев — за;
 А. Блажев — (отсъствува);
 И. Бобеков — (отсъствува);
 С. С. Бобчев — (отсъствува);
 М. Божков — (отсъствува);
 Х. Бонев — за;
 Т. Бурмов — (отсъствува);
 С. Бурмов — (отсъствува);
 А. Буров — (отсъствува);
 П. Бъчваров — за;
 Г. Бѣлов — за;
 Г. Василев — за;
 И. Василев — (отсъствува);
 Кара Хр. Василев — за;
 И. Веселинов — (отсъствува);
 Т. Влайков — за;
 И. Воденчаров — (отсъствува);
 Д. Вълчев — (отсъствува);
 Х. Върбенков — (отсъствува);
 П. Вжаров — (отсъствува);
 Н. Габровски — за;
 А. Генев — (отсъствува);
 И. Георгов — за;
 И. Георгиев — за;
 М. Георгиев — за;
 И. Гешов — (отсъствува);
 Н. Гимиджийски — (отсъствува);
 К. Господинов — (отсъствува);
 А. Груев — за;
 И. Гърков — (отсъствува);
 Н. Дечев — (отсъствува);
 К. Диловски — (отсъствува);
 В. Димчев — (отсъствува);
 В. Димитров — за;
 Д-ръ Г. Гагов — (отсъствува);
 Д-ръ Н. Генадиев — (отсъствува);
 Д-ръ П. Гудев — (отсъствува);
 Д-ръ С. Данев — за;
 Д-ръ К. Икономов — (отсъствува);
 Д-ръ К. Миланов — (отсъствува);
 Д-ръ Д. Милков — (отсъствува);
 Д-ръ С. Мирков — за;
 Д-ръ Д. Моллов — за;
 Д-ръ П. Ношков — за;
 Д-ръ А. Радев — за;
 Д-ръ А. Ходжев — (отсъствува);
 К. Досев — (отсъствува);
 М. Доспатски — (отсъствува);
 Д. Драгиев — (отсъствува);

П. Драгулев — за;
 Л. Дуков — за;
 Д. Дяков — (отсъствува);
 И. Енев — за;
 Я. Забунов — за;
 Г. Згурев — (отсъствува);
 П. Златаров — (отсъствува);
 Д. Зографски — за;
 М. Игнатов — за;
 Д. Икономидис — за;
 С. Ицков — за;
 П. Калинков — (отсъствува);
 К. Калчев — (отсъствува);
 С. Калчев — (отсъствува);
 Х. Камбуров — за;
 А. Каназирски — (отсъствува);
 М. Каравасилев — (отсъствува);
 П. Каравелов — за;
 Д. Караманов — за;
 А. Каранешев — (отсъствува);
 И. Карастоянов — за;
 К. Кафеджийски — (отсъствува);
 О. Кечели — за;
 Г. Кирков — за;
 В. Кобуров — (отсъствува);
 П. Ковачев — (отсъствува);
 Д. Колев — (отсъствува);
 Ан. Конов — за;
 Ат. Конов — (отсъствува);
 Г. Константинов Палата — (отсъствува);
 Н. Константинов — (отсъствува);
 Б. Кръстев — за;
 Г. Кутинчев — за;
 Г. Кърджиев — за;
 Н. Лазаров — за;
 С. Лафчиев — (отсъствува);
 Н. Лефтеров — (отсъствува);
 А. Людсканов — за;
 М. Маджаров — (отсъствува);
 К. Малев — (отсъствува);
 Х. Манов — (отсъствува);
 Д. Манчов — за;
 Д. Марков — (отсъствува);
 Н. Марков — за;
 П. Марков — за;
 С. Махмудов — за;
 М. Месудов — за;
 М. Милев — (отсъствува);
 В. Минчов — (отсъствува);
 К. Мирски — (отсъствува);
 С. Митов — (отсъствува);
 Т. Михайлов — (отсъствува);
 Х. Бей Мустафа Бейов — (отсъствува);
 Н. Мушанов — (отсъствува);
 В. Наков — за;
 Е. Начев — за;
 Н. Начов — за;
 Т. Начов — за;
 С. Недев — (отсъствува);
 Х. Неджиб Бей — (отсъствува);

И. Нейчовъ — (отсѣтствува);
 Т. Орловъ — (отсѣтствува);
 М. Павловъ — (отсѣтствува);
 П. Пановъ — (отсѣтствува);
 Г. Пасаровъ — (отсѣтствува);
 Г. Пеневъ — (отсѣтствува);
 Д. Петковъ — за;
 И. Петровъ — (отсѣтствува);
 П. Петринъ — (отсѣтствува);
 И. Пецовъ — (отсѣтствува);
 П. Пешевъ — (отсѣтствува);
 С. Пипевъ — (отсѣтствува);
 С. Пиралковъ — (отсѣтствува);
 В. Поповъ — (отсѣтствува);
 Вен. Поповъ — (отсѣтствува);
 Д. К. Поповъ — (отсѣтствува);
 И. Поповъ — (отсѣтствува);
 Н. Поповъ — за;
 И. Пъневски — (отсѣтствува);
 Н. Рашевъ — (отсѣтствува);
 С. Савовъ — за;
 Н. Савчевъ — за;
 Я. Сакъзовъ — за;
 О. Бей Сали Бейовъ — (отсѣтствува);
 А. Самоковлийски — (отсѣтствува);
 М. Сарафовъ — за;
 Ф. Симиловъ — за;
 С. Славовъ — (отсѣтствува);
 А. Славковъ — за;
 И. Соколовъ — (отсѣтствува);
 В. Стаменовъ — (отсѣтствува);
 А. Станковъ — за;
 В. Статковъ — (отсѣтствува);
 М. Стояновъ — (отсѣтствува);
 Т. Стояновъ — (отсѣтствува);
 А. Страшимировъ — (отсѣтствува);
 М. Такевъ — за;
 П. Таслаковъ — (отсѣтствува);
 П. Тенчевъ — (отсѣтствува);
 Т. Теодоровъ — (отсѣтствува);
 Ю. Теодоровъ — (отсѣтствува);
 П. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Х. Тодоровъ — (отсѣтствува);
 Д. Тоневъ — за;
 Х. Тоневъ — за;
 Д. Тончевъ — (отсѣтствува);
 Г. Трифоновъ — за;
 И. Тянковски — (отсѣтствува);
 Н. Узуновъ — за;
 А. Урумовъ — за;
 Т. Фератовъ — за;
 Г. Филиповъ — (отсѣтствува);
 Д. Филковъ — (отсѣтствува);
 А. Франгя — за;
 Е. Хасановъ — за;
 В. Христовъ — (отсѣтствува);
 Д. Христовъ — (отсѣтствува);
 Н. Христовъ — (отсѣтствува);
 М. Хюсеиновъ — (отсѣтствува);
 Д. Цанковъ — за;

Н. Цановъ — за;
 П. Чаушовъ — (отсѣтствува);
 Н. Шивачевъ — (отсѣтствува);
 Т. Шипковъ — (отсѣтствува);
 П. Шоповъ — (отсѣтствува);
 Ю. Юсуфовъ — за;
 Д. Яблански — (отсѣтствува);
 Б. Якововъ — за.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Резултатътъ на поименното гласуване е слѣдующиятъ: гласували за 71 души народни прѣдставители, противъ — 1, въздържали се 2 и отсѣтствувать 114. (Болшинство.) Народното Събрание приема рѣшението за отгъ-
 нение наложения наемъ на жителитѣ на с. Акчаръ,
 Видинска околия.

Давамъ 5 минути отиди.

(Слѣдъ отиди.)

Прѣдседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) За-
 сѣданieto продължава.

По редъ иде първото четене на законопроекта за измѣнения и допълнения по закона за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища.

Г-нъ секретарятъ ще го прочете.

С. С. Вобчевъ: Искамъ думата прѣди г. до-
 кладчика.

Какво стана съ четвъртия пунктъ отъ дневния
 редъ?

Н. Поповъ: Той си слѣдва.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете.)

„Мотиви

къмъ измѣненията и допълненията на закона за дър-
 жавнитѣ и общински пѣтища.

Никой не е отричалъ досега, на надали би
 могла да се отрече въобще голѣмата полза отъ
 съществуването на добри и удобни пѣтища въ една
 страна. Чрѣзъ улесняване взаимнитѣ съобщения
 на нейнитѣ жители, чрѣзъ даване възможностъ да
 се изкарватъ лесно и евтино нейнитѣ произведения
 къмъ разнитѣ тържища, чрѣзъ усиляване достъп-
 ността къмъ, или отъ находящитѣ се въ нея разни
 индустриални заведения, пѣтищата не само правятъ
 възможно съществуването на търговията, земледѣ-
 лието и на индустрията въ такава страна, но по-
 магатъ въ значителенъ размѣръ и за тѣхното раз-
 витие и прѣуспѣване. Пѣтищата сж, така да се
 каже, венитѣ и артериитѣ, прѣзъ които текатъ и
 се разнасятъ всичкитѣ земледѣлчески произведения
 и търговски доставки на населението, съставляющи
 жизненпитателното вещество на една държава. Отъ
 достатъчността на тѣхното количество, отъ рацио-
 налното имъ направление и отъ безпрѣпятственото
 по тѣхъ циркулиране зависятъ леснотията и бър-
 зината, съ която разнитѣ краища на държавната
 система приематъ храната, необходима за тѣхното

существоване и развитие. Изобщо, обширното влияние на пшеницата върху благосъстоянието на една страна е до толкова очевидно, щото то си е добило вече характера на една аксиома, която нима нужда от доказване. И благодарение на тѣсната свръзка, която съществува между състоянието на пшеницата въ една страна и общото благосъстояние на самата страна, на пшеницата е било много пъти гледано като на една върна мѣрилка за културното развитие на населението и за способността на послѣдното къмъ напредъкъ.

Ако оставимъ влиянието, което пшеницата въ една държава упражняватъ върху нейното экономично и културно развитие, и се спремъ върху тѣхното влияние въ военно отношение, то и тукъ тѣхната полза е не по-малко значителна и още по-очевидна. Безъ да искамъ тукъ да влизамъ въ каквито и да било подробности по тоя въпросъ, доста е да спомена само, че при съществуването на една пълна и въ добро състояние мръжа отъ пшеница, се получаватъ резултати много по-добри и по-сигурни, отколкото при съществуването на една голѣма и сѣмпа армия, обречена на неподвижностъ и бездѣйствие поради отсъствие на пшеница за съобщение и движение.

Отъ горѣизложеното се вижда ясно, не само колко сѣ голѣми нуждитѣ отъ създаването на добри пшеница тамъ, дѣто такива не съществуватъ, но и какви значителни врѣди се нанасятъ на населението и държавата отъ тѣхното недостатъчно и неправилно поддържане. Още отъ вехти врѣмена тия нужди и врѣди сѣ били забѣлзвани и надлежно прѣцѣпени и ето защо човѣкъ остава смаянъ прѣдъ огромнитѣ жертви, които по-старитѣ отъ насъ държави сѣ правили и още продължаватъ да правятъ въ това направление: вѣтъ отъ сумитѣ, които ежегодно тия държави отпущатъ и отдѣлятъ отъ своитѣ редовни бюджетни приходи за създаване на нови, или пъкъ за управяне на вехти и съществуващи пшеница, тѣ прибавятъ и всичкитѣ приходи отъ държавната, отъ окръжната и отъ общинската пшени тегаби, които за всѣкое лице достигатъ до размѣри много по-голѣми отъ тия, които ние сме навикнали да гледаме и да слушае; въ нѣкои отъ тия държави и това дори се е видѣло за недостатъчно, та подъ гаранцията на правителствата сѣ били създадени и учрѣдени специални банки, единствената цѣль на които е била: да заематъ на общинитѣ сѣ единъ малъкъ процентъ нужнитѣ суми за бързата направа или поправка на общински пшеница.

У насъ, за жалость, често пъти на въпроса за пшеницата се е гледало като на въпросъ отъ второстепенна, даже и отъ третостепенна важность; па и пожертвуванията, които държавата е правила въ това направление, сѣ били не само недостатъчни и незначителни, но по нѣкой път, тѣ сѣ бивали даже и отрицателни, понеже въ съответствующитѣ бюджетни параграфи често сѣ се вписвали за поправката и поддържанката на пшеницата суми значи-

телно по-малки отъ ония, които съкровището е събирало отъ данѣка за пшенична повинность. Дори и на самия тоя данѣкъ, намѣсто да се е гледало като на данѣкъ, ако не повече, то поне еднакво необходимъ за нуждитѣ на страната, както и другитѣ данѣци, като на данѣкъ, ползата отъ който всѣки отъ насъ лично и направо е опитвалъ и усѣщалъ при най-малкитѣ си и всѣкидневни потребности за снопение и съприкосновение съ хората, дори и на самия тоя данѣкъ, казвамъ, у насъ се е гледало само като на нѣкаква жалка останка отъ сръднитѣ вѣкове, или отъ миналия режимъ, о който ние продължаваме да се придържаме повечето по навикъ и по инерция. И когато най-интелигентнитѣ наши сили гледатъ по тоя начинъ на въпроса, когато се намиратъ дори и високи административни чиновници, които като че дѣйствуватъ върѣвки убѣжденията и волята си при прилагането и изпълнението на съществуващи за тая цѣль законъ, то съвършено естествено е, че и самото население, върѣвки мѣкитѣ и затрудненията, които то сръща при удовлетворението на всѣкидневнитѣ си нужди, продължава да гледа на пшеничната повинность като на нѣщо безцѣлно, като на нѣщо неуспѣшно и несправедливо наложено нему, като остатѣкъ отъ турската ангария съ всичкитѣ нейни осмиделни и тежки послѣдствия.

Не е тая, обаче, единствената причина, по която у насъ се е гледало и се гледа съ криво око на пшеничната повинность. За да бѣде единъ данѣкъ, отъ какъвто и да би било родъ, възможно по-поносимъ, за да бѣде и законътъ, съ който се той опрѣдѣля, по-лесно приложимъ, трѣбва щото не само първиятъ, т. е. данѣкътъ, да бѣде оправдаемъ отъ нуждитѣ на страната и необходимъ за нейното добруване, но и вториятъ, т. е. законътъ, да бѣде по възможность основанъ на справедливостта и равномерното разхвърляне. Както споменахъ и по-горѣ, не може да има съмнѣние, че данѣкътъ за пшенична тегаба е необходимъ и полезенъ и че ползата отъ него за улеснение на съобщенията е повече отъ очевидна; не смѣнито, обаче, може да се каже и за справедливостта на съществуващия у насъ законъ, чрѣзъ който тоя данѣкъ се опрѣдѣля. Еднаквото и въ сѣкия размѣръ облагане съ тоя данѣкъ на богатия и на сиромаха, на банкира и на кърмача, на господари и слугата му, когато въ сѣщностъ една категория лица иматъ много по-голѣма нужда отъ пшеницата, отколкото друга, когато едни извличатъ прѣмо или косвено полза отъ пшеницата много по-голѣма, отколкото други, когато и самото поврѣждане на пшеницата, изобщо казано, се причинява въ много по-голѣмъ размѣръ отъ единъ било чрѣзъ колята или чрѣзъ добитѣка имъ, или пъкъ по причина на търговията имъ, отколкото отъ другитѣ, — подобно едно облагане, казвамъ, съставлява една очевидна и флагрантна несправедливостъ, която не може да не повдига недоволение у скромнитѣ и по-бѣдни данѣкоплатци, както и да дава поводъ на разни прѣбрити или

явни роптания. А такова едно разположение и настроение у населението, при отбиването на какъвъ и да би било данъкът, не може освѣнъ да компрометираща въ голѣма степенъ и очаквания отъ него резултатъ, още повече когато се касае за данъка отъ пѣтна повинностъ, за който се прѣдвизжда възможността да се отбива и въ натура.

Друга една непълнота, която се забѣлѣзва въ сѣществующия законъ и която не малко е влияела за да не могатъ да се започнатъ въ подобающия имъ размѣръ работитѣ по нашата шосейна мрѣжа, особено по общинската, е отъ една страна неуреждането въ техническо отношение на службата по общинскитѣ пѣтища, а отъ друга — липсата на контролъ върху рационалното уползотворение, па даже и върху самитѣ приходи отъ данъка за общинската пѣтна тежба. Вслѣдствие на това, много отъ общинитѣ сѣ избѣгвали, безъ да бѣдатъ надлежно обложени съ припадающия имъ се тѣмъ данъкътъ; други пъкъ, макаръ и обложени, не сѣ били заставяни да го изплащатъ, а при трети пъкъ, които сѣ го изплащали, постѣпленията не сѣ отивали за прѣдначаната имъ цѣль, а сѣ се изразходвали, а понѣкога и прахосвали, за съвсѣмъ други работи, неимѣющи нищо общо съ мрѣжата на общинскитѣ пѣтища.

Рѣководимъ отъ горнитѣ факти и съображения, азъ се рѣшихъ да внесе нѣкои измѣнения и допълнения къмъ дѣйствующия сега законъ за държавнитѣ и общински пѣтища, които имамъ честта тукъ да прѣдстави на вашето просвѣтено внимание за разглеждане и вотиране. Тия измѣнения и допълнения иматъ за цѣль:

1) да осигурятъ, щото данъкътъ за пѣтна повинностъ да не съставлява единъ приходъ, който би могълъ да се разходва за други цѣли, но тѣй както самото му название го показва, той данъкъ да се събира и разходва единствено и изключително за направата и поддръжката на пѣтищата въ страната;

2) да се прѣмахне, доколкото е това възможно и доколкото финансовитѣ унасъ наредби позволяватъ, сѣществующата досега несправедливостъ при разхвърлянето на тоя данъкъ, чрѣзъ която несправедливостъ той е добилъ до извѣстна степенъ характеръ на добръ познатата у насъ ангария, и да стане това разхвърляне, като се държи до извѣстна степенъ смѣтка за състоянието на данъкоплатцитѣ, особено на по-богатитѣ;

3) да се разпространи неговата приложимостъ и върху множество други лица, които не се обгръщаха отъ сѣществующия досега законъ и по тая причина избѣгваха отъ тоя данъкъ, макаръ и въ сѣщность тия лица да иматъ не по-малко отъ другитѣ си съжителители нужда отъ лесни и удобни съобщения;

4) да се даде възможностъ на техническата власть, чрѣзъ измѣнението на нѣкои опрѣдѣлени въ закона дати, да проучва по-обстоятелствено

въпроса за разпрѣдѣлението на пѣтната въ натура повинностъ, да може да опрѣдѣля по-систематично програмата си на дѣйствие за всѣкоя година, и то прѣди още да е настѣпилъ периодътъ, прѣзъ който населението обикновено бива свободно отъ своитѣ полски занятия и би могло безъ затруднения да пристѣпи къмъ отбиването на своя данъкъ, и

5) да се положи основата за организиране както на службата по общинскитѣ пѣтища въ техническо отношение, така и на строгата контрола върху постѣпленията и начина на тѣхното изразходване точно за цѣльта, за който тѣ сѣ прѣдначатени.

Тия измѣнения се налагатъ и се явяватъ още повече за приемливи, като се има прѣдъ видъ, че съ тѣхното узаконяване не се получава нѣкое намаление на осѣдния приходъ, съ който управлението ми е разполагало за направата и поддръжката на пѣтищата, но се прѣдполага да се получи, напротивъ, едно малко увеличение, което е отъ голѣма нужда и отъ сѣществена полза за дѣлото по съобщенията.

Като апелирамъ къмъ вашата просвѣтеностъ, г-да народни прѣдставители, ще припомня, че и това, което вие ще разрѣшите съ приемането на настоящитѣ измѣнения, пакъ не ще бѣде достатъчно за да се посрѣщнатъ всичкитѣ нужди по нашата мрѣжа за съобщенията; обаче, вие ще дадете възможностъ за прѣдприемането на едно правилно и систематично работене по тая мрѣжа, безъ което никакъвъ успѣхъ и никакъвъ полезенъ резултатъ не може да се очаква, вие ще дадете възможностъ и за удовлетворението поне на най-необходимитѣ нужди по тия съобщения, което както вие, така и цѣлото население желае и чака съ нетърпѣние.

Министъръ на Обществентѣ Сгради, Пѣтищата и Съобщенията: Д. К. Поповъ.

Измѣнения и допълнения

по закона за държавнитѣ и общински пѣтища.

Чл. 8. Държавнитѣ пѣтища се правятъ и поддържатъ:

1) съ приходитѣ въ пари или въ натура отъ данъка за държавната пѣтна тежба;

2) съ кредити, които държавата ежегодно прѣдвизжда въ бюджета за въ полза на пѣтищата, и

3) съ кредити въ размѣръ 25% отъ приходитѣ на окръжнитѣ сѣвѣти прѣдвидени въ бюджетитѣ имъ.

Забѣлѣжка 1. Приходитѣ отъ данъка за пѣтната тежба сѣ прѣдначатени изключително за направата и поддръжката на пѣтищата въ Княжеството. Тѣ не могатъ да бѣдатъ опрѣдѣлени и изразходвани за друга нѣваква цѣль.

Забѣлѣжка 2. Процентитѣ отъ приходитѣ на окръжнитѣ сѣвѣти ще се изразходватъ изключително за пѣтищата въ съответствующитѣ окръжия.

Забѣлѣжка 3. Процентитѣ отъ приходитѣ на окръжнитѣ сѣвѣти трѣбва да стоятъ всецѣло на разположенieto на Министерството на Обществентѣ Сгради и пр. За тая цѣль тѣ се удържатъ отъ Министерството на Финанситѣ при изплащането събранитѣ врѣхнини за въ полза на окръжнитѣ

свършени и се внасят на името на Министерството на Обществения Сгради въ клоновете на Българската Народна Банка, или, при пълване на такива, въ съответствующите земеделски каси. Тия проценти не подлежат на секвестър от никое лице и учредение.

Чл. 9. Общинските пжтица се правят и поддържат:

- 1) съ приходите въ пари или въ натура от данъка за общинска пжтна тегоба;
- 2) съ кредити предвидени въ общинските бюджети;
- 3) съ кредити предвидени от окръжните съвети, и
- 4) съ парични помощи отпуснати от държавата.

Забелжка 1. Приходите от данъка за общинска пжтна тегоба съ предначинени изключително за направата и поддържката на общинските пжтица въ съответствия окръг. Тъ не могат да бъдат опрѣдени и изразходвани за друга пжкава цѣль.

Забелжка 2. Кредитите предвидени въ общинските бюджети ще се изразходват изключително за пжтицата въ съответствующите общини, съгласно рѣшенията на общинските съвети.

Забелжка 3. Приходите въ пари от общинската пжтна тегоба трѣба да стоят на равноложението на Министерството на Обществения Сгради, Пжтицата и Съобщенията. За тая цѣль тѣ се събират от Министерството на Финансите и се внасят на името на окръжната постоянна комисия въ клоновете на Българската Народна Банка, или, при пълване на такива, въ съответствующите земеделски каси. Тия приходи не подлежат на секвестър от никое лице или учредение.

Чл. 17. Кждѣ какви видове дървета трѣба да се садят, ще опрѣдѣли окръжният инженеръ, съвмѣстно съ единъ държавенъ градинарь, или съответствующия районенъ горски инспекторъ. При избиране на видовете, трѣба да се предпочитатъ черничевите и овоцни дървета.

Чл. 25. Изплащането на отчуждените земи и пр. за нуждата на държавните пжтица става от държавното съкровище, а за нуждата на общинските — от съответствующите окръжни постоянни комисии, чрезъ постановление утвѣржено от Министерството на Обществения Сгради, Пжтицата и Съобщенията.

Чл. 26. Държавните, окръжните и общинските земи, нужни било за държавни, било за общински пжтица, не се изплащатъ.

Чл. 27. По заявление на притежателите на земи, отчуждени, било за държавни, било за общински пжтица, допуска се да се замѣняватъ отчуждените земи съответствено съ свободни въ сѣция районъ държавни, окръжни и общински, за послѣдните съ съгласието на общинските съвети.

Чл. 29. Прѣвозването на материалите, нужни за направата, прѣправката и поддържката на пжтицата и мостовете става, при пълване на съществуващи въ близката околност пжтица, по най-лесното направление. Ако отъ тоя транспортъ се би причинили повреди на частните земи, плаща се на притежателите обезщетение, опрѣделено по взаимно съгласие, или по оцѣнката на една комисия, назначена от окръжния управител, съ

съгласието на Министерството на Обществения Сгради и пр.

Чл. 31. Всекой жител въ Княжеството, български или чуждѣ поданикъ, отъ мъжки полъ, на възраст отъ 21 до 55 години включително, държавните служаци отъ женски полъ, на възраст отъ 21 до 45 години включително, подлежатъ на пжтна тегоба.

Освѣнит горните лица и всички глави на семейства, стопани, имущество-притежатели и пр., безъ разлика на полъ, възраст или подданство, находици или вънъ отъ прѣдѣлите на Княжеството, които съ обложени съ прѣки данъци, подлежатъ също на пжтна тегоба.

Забелжка 1. Чуждите поданици се облагатъ съ данъка за пжтна тегоба (по алинея първа на горния членъ), само следъ като съ прѣживѣли една година въ Княжеството.

Забелжка 2. Годините, които опрѣдѣлятъ възрастите въ първата алинея на горния членъ, трѣба да бъдатъ напълнени на 1 януарий отъ годината, за която ще се облага или освобождава лицето.

Забелжка 3. Лицата, които не подпадатъ подъ първата, а само подъ втората алинея на горния членъ, изплащатъ само върхушните, тѣ както съ опрѣдени въ чл. 35 по-надолу.

Забелжка 4. Чиновете отбавятъ пжтната си тегоба (държавна и общинска) тамъ, дѣто служатъ, и то въ пари, освѣнъ ако докажатъ, че тѣ съ и изплащали вече другаде.

Чл. 33. Освобождаватъ се отъ пжтна тегоба (само отъ данъка предвиденъ въ алинея първа на чл. 31):

- а) учениците;
- б) войниците на дѣйствителна служба по-долу отъ чинъ офицеръ;
- в) свършено неспособните за работа бѣдни лица;
- г) повинничаръ, осѣденъ на затворъ, освобождава се само за годината, или годините, презъ които е билъ затворенъ, повече отъ шесть мѣсеца;
- д) повинничаръ, живущъ въ странство непрѣкъснато повече отъ една година, се освобождава само за втората и послѣдующите години;
- е) ученици, прѣстанали да бѣдатъ такива, се освобождаватъ и за годината, презъ която съ напуснали училището;
- ж) войници, уволнени отъ служба, се освобождаватъ отъ пжтна тегоба и за годината, презъ която съ били уволнени.

Забелжка 1. Военните отъ долните чинове, които се намерятъ на свѣрхочна служба и получаватъ заплатата, подлежатъ на пжтна тегоба.

Забелжка 2. Не се прибира личната пжтна тегоба, дължима отъ повинничари умрѣли презъ течението на годината.

Забелжка 3. За бѣдни, по буква в отъ настоящия членъ, се считатъ всички ония лица, които плащатъ презъ днѣкъ по-малко отъ 10 л.

Чл. 34. Повинничарите, подпадащи подъ първата алинея на чл. 31 отъ настоящия законъ, могатъ да отбавятъ пжтната си тегоба въ натура или въ пари.

Чл. 35. Данъкътъ за пжтната тегоба се опрѣдѣля:

- а) по държавните пжтица: четиридневно работене на година, или 6 л. годишно. Освѣнъ това, тия, които съ обложени съ прѣки данъци, ще плащатъ още 4% върху принадлежащите имъ се прѣки данъци, като данъкъ за пжтна тегоба.

б) по общинските пшница, наспротивъ нуждитъ, споредъ опредѣлението на окръжнитъ съвѣти, одобрено отъ Министерството на Общественитъ Сгради и пр., но въ размѣръ не по-малкъ отъ четиридневна работа, или шестъ лева.

Забѣлѣжка 1. Лицата, които ще работятъ съ колата и добитъка си, отбиватъ пшната си тегоба, вмѣсто четири — два дена.

Забѣлѣжка 2. Въ случай че окръжниятъ съвѣтъ не прѣдвиди пшната тегоба на нѣколъ община, Министерството на Общественитъ Сгради, Пшницата и Съобщенията налага такава споредъ нуждата.

Забѣлѣжка 3. Пшната тегоба се освобождава отъ всѣкакви врѣщани.

Чл. 36. Къмъ края на всѣка година финансовитъ началници или главни бирници изискватъ отъ кметовѣтъ на повѣренитъ имъ градски или селски общини да имъ прѣдставятъ най-късно до 1 декемврий двойни поименни списъци на лицата, които подлежатъ на държавна пшната тегоба. Въ тия списъци кметовѣтъ отбѣлѣзватъ, кои лица по кой начинъ желаятъ да отбиятъ пшната си тегоба.

Кметовѣтъ прѣдставляватъ на прѣдседателя на окръжната постоянна комисиия въ сѣщия срокъ подобни двойни списъци и за лицата, подлежащи на общинска пшната тегоба.

Чл. 37. Прѣдставенитъ отъ кметовѣтъ списъци за държавна пшната тегоба се събиратъ направо, или посредствомъ главнитъ бирници, отъ финансовия началникъ; тѣ се разглеждатъ и провѣрватъ отъ окръжния управителъ и финансовия началникъ, съвмѣстно съ окръжния инженеръ. Слѣдъ установяванетоъ числото на повинничаритъ и начина на отбиване тегобата за всѣкото, единиятъ отъ екземпляритъ на списъцитъ се прѣдава на финансовия началникъ, а другиятъ — на окръжния инженеръ.

Прѣдставенитъ отъ кметовѣтъ списъци за общинска пшната тегоба се разглеждатъ, провѣрватъ и установяватъ отъ прѣдседателя на окръжната постоянна комисиия, финансовия началникъ и окръжния инженеръ. Единиятъ отъ тия установени списъци се прѣдава на финансовия началникъ, а другиятъ — на окръжния инженеръ.

Забѣлѣжка. Отмѣняванетоъ или замѣняването на неправилно обложена пшната тегоба става по сѣщия редъ указанъ по-горѣ. Заявленията за тая цѣль се прѣдаватъ на окръжния управителъ.

Чл. 38. Върху основа на установенитъ за държавната и общинска пшната тегоба списъци, както и върху основа на данъчнитъ книги за прѣжитъ данъци, финансовиятъ началникъ разпорѣжда веднага прѣдъ подѣдомственитъ нему финансови агенти за съставянето на единъ общъ и пѣленъ списъкъ (нареденъ по реда на общинитъ отдѣлно), който да съдържа за всѣкое лице длъжимитъ отъ него за текущата година суми по данъка за държавната и общинска пшната тегоба потдѣлно. Тия списъци ще служатъ за основа при събирането въ пари данъка за пшната тегоба; по единъ екземпляръ отъ всѣкой списъкъ трѣбва да бѣде изпратенъ въ

Министерството на Общественитъ Сгради и пр. най-късно до 1 мартъ на текущата година.

Върху основа на сѣщия установенъ вече споредъ чл. 37 списъкъ за държавната пшната тегоба, окръжния инженеръ, съвмѣстно съ окръжния управителъ, разпрѣдѣлятъ за всѣкой повинничаръ както вида и количеството на работата, която му се пада да извърши въ натура, така и сроковетъ, въ които тя трѣбва да бѣде извършена. Това разпрѣдѣление трѣбва да бѣде свършено и изпратено въ Министерството на Общественитъ Сгради и пр. най-късно до 1 февруарий и влиза въ сила само слѣдъ утвърждаванетоъ му отъ това министерство.

Разпрѣдѣлението на общинската натурална пшната тегоба става отъ прѣдседателя на окръжната постоянна комисиия и инженера натоваренъ съ заведването на общинскитъ пшница, а влиза въ сила само слѣдъ съвмѣстното утвърждение отъ окръжния управителъ и окръжния инженеръ. Единъ екземпляръ отъ това разпрѣдѣление се изпраща въ Министерството на Общественитъ Сгради и пр. най-късно до 1 мартъ на текущата година.

Сроковетъ за съставянето и утвърждението списъцитъ за разпрѣдѣлението на общинската пшната тегоба сж сѣщитъ, както и за тия по държавната пшната тегоба.

Чл. 39. Отбиването на пшната тегоба въ натура става обикновено когато населението е свободно отъ полскитъ си работи и за една опредѣлена година; то трѣбва да стане най-късно до 31 декемврий сѣщата година. Слѣдъ тая дата се съставляватъ отъ съответствующитъ прѣдставители на техническата властъ потдѣлно списъци на повинничаритъ, които не сж отбили държавната или общинската си тегоба и които подлежатъ на наказание, съгласно чл. 67 отъ настоящия законъ. Паричната пшната тегоба се плаща едновременно съ другитъ даждия.

Чл. 40. Всичкитъ сѣчива и орджия, нужни за извършване работитъ по шосетата съ пшната тегоба въ натура, се доставятъ: за държавнитъ пшница — отъ държавата, а за общинскитъ — отъ приходитъ прѣдвидени въ чл. 9.

Тия сѣчива и орджия се поставятъ въ разположението и подъ отговорността на съответствующитъ прѣдставители на техническата властъ.

Чл. 43. Въ техническо отношение цѣлото Княжество се раздѣля на 12 окръжия. Начело на всѣки окръгъ се назначава по единъ окръженъ инженеръ, въ помощъ на когото се даватъ нужното число техници и агенти, разпрѣдѣлени въ окръжнитъ, околийскитъ и общинскитъ центрове, споредъ нуждата на техническитъ работи.

За трасиране и направа общинскитъ пшница се назначава особенъ технически персоналъ, поставенъ подъ вѣдомството на Министерството на Общественитъ Сгради и пр. Тоя персоналъ се издържа отъ кредититъ, които се прѣдвизждатъ ежегодно възъ основа на чл. 9 отъ настоящия законъ.

Чл. 51. Когато интересът на стопаните или на наемателите на крайпътните земи изискват да се прокара край шосето вода, било за напояване на земите им, или други нужди, те не могат да направят това, освен ако си построят нов път и то на такова разстояние от шосето, каквото техническата власт определи.

Оризища не могат да се образуват по-близо от 50 метра, а дъто техническата власт намери за необходимо — и до 100 метра разстояние, мерено от външния край на шосейния път, или от полите на насади (ако шосето е въ насади).

Чл. 56. Грозията на падаме постройки край шосетата се освидетелствуват от една комисия, състояща се от по един представител на техническата, административната и местна общинска власт. Тази комисия се назначава от окръжния управител, по искането на окръжния инженер.

Съставеният от тази комисия акт въ присъствието на притежателя, или неговия представител, или въ отсъствието му, ако не се е явил след писмена покана въ определеното време, се утвърждава от Министерството на Обществените Сгради, Пътната и Съобщенията.

Ако, след изтичането на определени въ акта срок — който не може да бъде по-малък от 15 дена след дена на освидетелствването, — стопанинът не събори постройката, тя се събори от полицейско-административните власти за негова сметка. Направеният въ този случай разнос се събира чрез постановление, издадено от Министерството на Обществените Сгради, Пътната и Съобщенията и приведено въ изпълнение от финансовия пристав.

Чл. 58. Който желае да прокара вода от едната страна на шосето на другата, или да я кара временно край шосето, длъжен е предварително да вземе за това писмено разрешение от окръжния инженер, като направи нужните за въ случаи съоръжения за своя сметка.

Чл. 64. Кметове, които не представляват своевременно и редовно списъците, съгласно чл. 36 от настоящия закон, или не раздават на време призователните билети, се наказват съ глоба от 10 до 50 л.

Чл. 70. Всяко нарушение на настоящия закон се констатира чрез акт, съставен от техническите, административните, горските или общинските власти.

II. Вжжаров: (От трибуната.) Г-да народни представители! Вярвам, известно ви е, че аз на няколко пъти тук се изказах за необходимостта от подобрене на пътищата въ България и за тази цел дори аз побързах въ настоящата сесия да внеса, или да направя едно запитване към надлежния г. министър, което се разделяше на 5 главни точки, състояще се: първо, че въ България изобщо липсват както държавни, така и общински пътища; второ, належаща нужда е да се

открият нови пътища; трето, неправдите, които сж извършени при извършването или при отбиването на пътната повинност въ натура; четвърто, необходимостта от по-правилното разхвърляне на данъка пътна повинност; и като него ибидо прибавих няколко пътища, които сж необходими за построяването въ Трънската околия. За сжщата интерелация г. Министър-Председателят доста ласкаво, въ своето експозе, се изказа. И действително, първият път, когато се раздаде настоящия законопроект, видях, че тия изменения и допълнения сж като едно ехо на моята интерелация, защото съ това се удовлетворява отчасти моето искане.

Г-да народни представители! Въ сега съществуващия закон е явна нецелността и затова виждаме, че ни се поднасят настоящите изменения и допълнения, обаче като констатирамъ грамадни прогрес, достоен за подражание от неговите колеги, направен от г. Министра на Обществените Сгради, Пътната и Съобщенията, бързамъ да заявя, че и те не поглъщат съществуващите неправди и не напълно отговарят на нуждите на населението. Ако тези нецелности се оставят и за въ бъдеще, тогава явно е, че няма да се постигне напълно целта на настоящето изменение и вследствие на което ще пострадат чрвичайно интересите както на частните лица, така и на държавата.

Г-да народни представители! Че действително съществуващият закон за държавните пътища въ България от 1900 г. е нецелен и че настоящето изменение и допълнение не поглъща тая празнота, вие ще се убедите, стига да имате доброто желание при по-свободно време да прегледате настоящето изменение и допълнение и съществуващия закон. Тамъ, въ закона за държавните и общински пътища, ще видите, че има предвидени пътища неправилно, по категории разпределени, има пътища, които би трбвало да влизат въ третата категория, а пък влизат въ първа, защото, казвамъ, има пътища, които вървят на доста значително разстояние, отделени от железопътните линии, които сж въ западно положение и трбва да бъдат подобрени, отколкото ония, които вървят не далече и паралелно съ железопътните линии. Вие ще се убедите, че въ това разпределение на пътищата, държавни и общински, няма предвидени и най-необходимите пътища. Един от тях сж ония, за които упоменахъ въ своята интерелация. Има пътища, които сж от чисто стратегически характер, от военен характер, и те не сж предвидени въ сжщия закон, нито сж предвидени въ измененията и допълненията, които се поднасят на вашето одобрение.

Г-да народни представители! Не ви е чуждо и непознато обстоятелството, че през 1885 г., въ време на Сръбско-българската война, сръбите добиха най-добър военен трофей, наши топове,

които бѣха останали въ рѣдѣтъ на неприятеля не за друго, а защото пѣмаше пѣтица въ Трънската околия, и днескашното положение на сѣщитѣ пѣтица е много по-лошо, отколкото бѣше прѣзъ сѣщата година. А ние какво правимъ? Отпущаме грамадни суми на Военното Министерство, че щѣли сме нѣкаква държавна идея да осъществимъ, когато съобщителнитѣ срѣдства не подобряваме. Азъ мисля, че нѣма никаква система на разпичаване на държавнитѣ пари, нито въ нашитѣ частни работи. Ето защо азъ мисля, че ако и мнозина да се изказватъ отъ дѣсницата, че надали ще да дойде врѣме да се схванемъ съ нашитѣ съсѣди — и азъ казвамъ: дай Боже, — но ако добръ ги познаваме, трѣбва всѣки часъ да се готвимъ за борба съ тѣхъ. Но, както и да е, като указвамъ тази празнота въ измѣненіята и допълненіята на сега внесеніи законъ за държавнитѣ и общински пѣтица, моля респективния министъръ да вземе въ внимание нашата интерпелация и всички ония наши устни изявиления, направени както въ извънредната, така и въ настоящата редовна сесия, и да се прибавятъ къмъ настоящето измѣненіе, защото съ тия измѣненіи ще се удовлетвори една общенародна полза и нужда.

Г-да народни прѣдставители! Съ прѣдлагаемитѣ измѣненіи и допълненіи се значително намаляватъ злоупотрѣбленіята, извършвани при отбиване пѣтната повинностъ въ натура; съ сѣщия законъ се прѣмахва и несправедливиятъ данѣкъ за пѣтната повинностъ, съ който по-рано се плащаше еднаква пѣтна повинностъ както отъ най-богатитѣ, така и отъ най-бѣднитѣ, и съ други думи напълно се оправдаваше народната поговорка: „ялъ, не ялъ — три и половина“. Пѣтувалъ по пѣтицата, не пѣтувалъ; ималъ пари, нѣмалъ пари, трѣбва да плати 8 л. Сега съ тия измѣненіи, казвамъ, се прѣмахва тази неправда и тя е отдавна чувствувана и сега напълно се удовлетворява съ това измѣненіе. (М. Такевъ: И женитѣ облагатъ!)

Обстоятелството, за което нѣкои народни прѣдставители намѣкватъ, какво въ сѣщия законъ се прѣдвижда такъвъ данѣкъ и за женитѣ, които стоятъ като домакински на едно земеделѣческо стопанство, или на една самостоятелна работа, или самостоятелна търговия, азъ мисля, че и това е належанца нужда и съвсѣмъ справедливо.

Г-да народни прѣдставители! Азъ не съмъ за ограничение правата на женитѣ. Азъ съмъ билъ винаги за тѣхната еманципация и затуй, ако ги облагаме, ако имъ правимъ задължения спрѣмо държавата, то ние, изхождаючи отъ началото на човаността, би трѣбвало, ако бждемъ справедливи, да имъ създадемъ и такива права. (Г. Кирковъ: Засега само задължения искаме отъ тѣхъ!) Истина, било е врѣме, когато нашето законодателство малко се е грижило, щото сръбцу задълженията да дава и права, но азъ мисля, понеже числото на крайната лѣвица е доста увеличено и има добри оратори, съ искрено желание да ратува въ противъ

всѣка неправда, ще могатъ, ако се постараатъ, въ съдѣйствие на останалитѣ приятели отъ оппозицията, които тоже иматъ подобно желание, да направятъ нѣщо въ това отношение.

Г-да народни прѣдставители! Като се изказахъ въ общи черти по отношение на тѣзи измѣненіи и допълненіи, азъ ще се спра само върху нѣкои членове отъ сѣщитѣ измѣненіи, върху чл. 25, дѣто изрично е казано: (Чете.) „Изплащането на отчужденитѣ земи и пр. за нуждата на държавнитѣ пѣтица става отъ държавното съкровище, а за нуждата на общинскитѣ — отъ съотвѣтствующитѣ окръжни постоянни комисии, чрѣзъ постановление утвърдено отъ Министерството на Обществениѣ Сгради, Пѣтицата и Съобщенията“.

Г-да народни прѣдставители! При всичко че имаме конституция, въ която е изрично казано, че не могатъ да подлежатъ на конфискация движимитѣ и недвижими имоти на гражданитѣ; при всичко че имаме специаленъ законъ за отчуждаемостта на недвижимитѣ имоти на българскитѣ граждани за държавна нужда, но, за жалостъ, нито основниятъ законъ, нито стариятъ не се изпълняватъ по отношение отчуждаемостта на недвижимитѣ имоти на частнитѣ собственици. Винаги държавната властъ, когато е пожелавала да опрѣдѣли, да трасира нѣкое държавно шосе, вмѣсто, както законътъ задължава и разпорежда, да се отчужди прѣдварително този имотъ, като се заплати прѣдварително стопанину неговата стойностъ и тогава да се отчуждава, тя, напротивъ, трасира пѣти, отчуждава имота и слѣдъ продължение на пѣли години, ако благосклони, ще плати на човѣка, ако не, чрѣзъ сѣдъ ще трѣбва това да стане. Това нѣщо е нежелателно. Лѣтоска въ Трънъ имаше подобни случаи. Единъ повъ държавенъ пѣтъ се прокарваше прѣзъ частни имѣния, прѣзъ имѣния на частни собственици, и прѣди да стане редовно отчуждаване, прѣди за това да стане извѣстно на собственицитѣ, че едн-каква частъ отъ тѣхнитѣ недвижими имоти: ниви, градини, кошари и пр. се отчуждаватъ, безъ да имъ се платятъ, току виждате кантонеритѣ трасиратъ пѣтицата и развалятъ така незаконно отчуждении имотъ! Въ случая и въ това отношение прѣдварително би трѣбвало да се сърадва г. министърътъ, задѣто поне е помислилъ, че трѣбвало би да се спазватъ и уважаватъ правата на българскитѣ граждани.

По чл. 33, буква д: (Чете.) „Повинничаръ, живущъ въ странство непрѣкъснато повече отъ една година, се освобождава само за втората и послѣдующитѣ години.“

Г-да народни прѣдставители! Въ случая би било справедливо това постановление, само ако лице, желающе да бжде освободено отъ пѣтна повинностъ, прѣдварително заяви за това, защото има лица странствуващи въ чужбина, които не плащатъ никаква пѣтна повинностъ въ ония държави, въ които живѣятъ, и, второ, не плащатъ въ тази държава, въ която се числятъ като граждани и къмъ която

тѣ иматъ обязаностъ и задѣлжение да даватъ своята данъ за пѣтна повинностъ. Ето защо въ случая би трѣбвало да се каже: само ония лица се освобождаватъ отъ пѣтна повинностъ за втората и послѣдующата години, ако заявятъ за това прѣдварително. (И. Георгиевъ: А ако плащатъ въ странство? Градинаритѣ плащатъ и въ Ромѣния и въ България. — С. Ицковъ: Не плащатъ.)

Г-да народни прѣдставители! Азъ по възможностъ ще се постарая да скратя моитѣ бѣлѣжки, които имаме да направя по сѣщия членъ, и ще се спра засега на чл. 39. Въ този членъ изрично е казано така: (Чете.) „Отбиването на пѣтната тегоба въ натура става обикновено, когато населението е свободно отъ полскитѣ си работи; и, за една опрѣдѣлена година, то трѣбва да стане най-късно до 15 ноемврий слѣдующата година. Слѣдъ тая дата се съставляватъ отъ прѣдставителя на техническата властъ — за държавнитѣ пѣтница, и отъ кметоветѣ — за общинскитѣ, списъци на всичкитѣ повинничари, които не сѣ отбили пѣтната си тегоба и които подлежатъ на наказание, съгласно чл. 67 отъ настоящия законъ. Паричната пѣтна тегоба се изплаща едновременно съ другитѣ даждия.“ Главната моя бѣлѣжка се отнася къмъ чл. 67 отъ сѣществуващия законъ за държавнитѣ и общински пѣтница.

Г-да народни прѣдставители! Въ този членъ изрично е казано слѣдующето: (Чете.) „Който не отбие пѣтната си тегоба въ натура въ опрѣдѣления въ чл. 39 отъ настоящия законъ срокъ, плаща я въ пари и 10% глоба, които се събиратъ по реда за събиране държавнитѣ даждия“.

Г-да народни прѣдставители! Въ случая, както въ чл. 39 на допълнението, така и на сѣществуващия законъ, ние нѣмаме едно изрично постановление, което би заставило волею и неволею ония данъкоплатци повинничари, които не би желали по никой начинъ да отбиятъ пѣтната си повинностъ — а такива български граждани, за жалостъ, сѣ мнозина. Има, г-да народни прѣдставители, данъкоплатци, които сѣ изхитрували да правятъ заявления, че ще отбиятъ пѣтната си повинностъ въ натура, и когато дойде врѣмето опрѣдѣлено за отбиване пѣтна повинностъ, тѣ не отиватъ. Така сѣщо и ония лица, които сѣ заявили и то сѣ сѣщата цѣль, че ще отбиятъ пѣтната си повинностъ съ пари, когато дойде врѣмето да изплащатъ данъка, не плащатъ пѣтната си повинностъ. Въ случая къмъ тѣхъ не могатъ да повлияятъ, нито да се приложатъ чл. чл. 67 и 68, защото мнозина български данъкоплатци вече се криятъ подъ фирмитѣ, подъ политѣ на своитѣ жени: (Отъ крайната лѣвица: Хайде холанъ!) всичко свое на тѣхно име отчуждаватъ — нѣматъ нищо. Отива, застави го стражарѣтъ, другъ отива — не желая, казва, нѣма да отида. Нѣщо, казвамъ, го е заставило да изхитрѣй и да не плаща своята данъ не само на държавата, но и на частнитѣ кредитори. И въ такъвъ случай се чудятъ самитѣ технически власти,

какъ би било възможно да се заставятъ тия данъкоплатци да отбиятъ пѣтната повинностъ. Тукъ нѣма никакво ограничително разпореждане, по силата на което би могло да заставятъ такива данъкоплатци, особено ония, които иматъ пари, а не желаятъ да плащатъ пѣтната повинностъ, или иматъ въ натура да я отбиватъ, пъкъ не желаятъ.

Г-да народни прѣдставители! Въ случая намъ може да ни послужи, доколкото помня и ако се не лъжа, въ това отношение сѣсѣдната Сърбия. Тамъ ози данъкоплатецъ, който своеврѣменно не отбие пѣтната повинностъ, било въ натура, било не си я плати, се лишава отъ правото на избираемъ или избирателъ прѣвъ всичкото онова врѣме, прѣвъ което той е отказвалъ да отбие пѣтната повинностъ. (Г. Кирковъ: Ако е той съгласенъ?) Моля, при всичко че едно такова разпореждане е доста строго, на ония, които сѣ отъ сиромашката черга, на неблагонадежитѣ повинничари ще се види, дѣйствително, много тежко, ако би имъ се приложило. Най-сетнѣ, въ случая би трѣбвало да се направи едно друго разпореждане, макаръ по-слабо, но съ което може да се постигне цѣльта, щото всѣки български данъкоплатецъ, обложенъ съ пѣтна повинностъ, тѣй или инакъ, да я отбие. Това е необходимо.

Като казахъ тѣзи мои кратки бѣлѣжки, азъ оставамъ съ искрено убѣждение и вѣра, че г. министърѣтъ ще вземе актъ отъ сѣщитѣ и ще направи потребното за удовлетворението.

Н. Шивачевъ: Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ туй, което каза почитаемиятъ Трънски народенъ прѣдставителъ, надали би трѣбвало да се казва нѣщо повече. Дѣйствително, единственитѣ оплаквания, които ставаха по този законъ за пѣтницата, сѣ, че разнитѣ правителства, които досега сѣ управлявали България, не сѣ гледали еднакво за интереситѣ на разнитѣ околии, на разнитѣ села, на разнитѣ градове и пр.; по-влиятелнитѣ хора, принадлежащи на една или друга отъ властующитѣ партии, сѣ се старали всѣкога да прокараватъ шосета, пѣтница, въобще, прѣвъ тѣхнитѣ краища. Нѣма нужда да се цитиратъ подобни случаи. Тѣзи отъ васъ, г-да народни прѣдставители, които се интересуватъ по въпроса, знайтъ много добръ, че въ нѣкои околии сѣ се харчили стотини хиляди, даже и милиони франка, за да се правятъ мостове, за да се правятъ пѣтница, шосета и пр., когато въ други околии, въ нѣкои отдалечени кѣтове, нито една пѣда земя не е трасирана и никакви шосета и никакви мостове не се виждатъ. Много е лесно да се управлява отъ София, по зимно врѣме, а особено когато се топи снѣгътъ и въобще когато е малко топло, нѣйдѣ, дѣто има черноземъ, нѣкои отъ нашитѣ прѣдставители, които се интересуватъ, да отидатъ съ кола или конь и ще видятъ мѣнотинитѣ, които прѣкарва населението. Да не говоримъ сега тукъ, какво е прѣдначението на пѣтницата, че тѣ трѣбва да служатъ за прѣкарване на нашитѣ стоки, продукти и

пр., и естествено е, че колкото по-евтинъ ще бжде наемътъ, дождътъ тѣ отиватъ, напр. на едно морско пристанище или нѣкоя станция по желѣзницата, но вънъ отъ това, въ обикновения животъ, за нашитѣ обикновени нужди за да пътуваме отъ едно село на друго, отъ единъ градъ на други, отъ единъ околийски на единъ окръженъ градъ, вие знаете какви затруднения срѣщаме. Има случаи, въ които не само файтонъ, но нито даже обикновена кола съ единъ конь не е възможно да пътува, дѣто даже конь не може да пътува. И трѣбва да признаемъ, не е врѣмето сега да ви разказвамъ, каква трѣбва да бжде въобще общата политика за съобщенията въ една държава. Има разни мнѣния по този въпросъ: едни казватъ, че трѣбва да направимъ желѣзници най-напрѣдъ — шосетата ще ги направимъ много по-лесно, съ пѣхната повинностъ по-евтино ставатъ и пр.; други казватъ: не, трѣбва да се направятъ най-напрѣдъ шосетата, да има редъ пѣтища отъ село на село, отъ градъ на градъ и пр. и пр., и тогава да направимъ желѣзници. И вие виждате, че мнѣнието на тѣзи, които казватъ, че пѣтищата, шосетата трѣбва да прѣдшествуватъ желѣзницитѣ, практически се указва, че е вѣрно. Вие знаете, какви затруднения се срѣщатъ въ тѣзи мѣста, дѣто има близо желѣзници: има желѣзница 10 или 5 часа далечъ отъ единъ градъ и пр., но нѣма възможностъ, и какви затруднения има, не могатъ да отидатъ при нея. Нѣма нужда да ви прави изчисление. Да вземемъ единъ малкъ примѣръ. Една кола жито, въ Англия ако се прати, струва, да кажемъ, 20 л.; на мѣстото се купува 10 л.; останалитѣ 10 л. ще отидатъ за наемъ, за прѣкарване. Колкото значи по-малкъ ще бжде наемътъ — ако ще бжде само 5 л., житото ще може да се купи 15 л. на мѣстото. Значи, кой печели? Печелятъ, естествено, производителитѣ. Въ този редъ би могло да се каже много нѣщо, но нито му е врѣмето, нито му е мѣстото и е единъ въпросъ, който, ми се чини, е въобще извѣстенъ, и вѣрвамъ, че всички г. г. народни прѣдставители сж въодушевени отъ чувството и отъ идеята, че пѣтищата сж една необходима нужда за всѣка една държава. И трѣбва да признаемъ, както много добръ забѣлѣза и почитаемиятъ Трънски народенъ прѣдставителъ, че съ новия законопроектъ сж въведени много олущения, които до извѣстна степенъ, покрайней-мѣръ, могатъ да поправятъ злото. Абсолютна справедливостъ, както знаете, на този свѣтъ не сѣществува, но сравнителна сѣ трѣбва да има. Въ единъ законопроектъ, г-да народни прѣдставители, за пѣтищата и съобщенията главната цѣль трѣбва да бжде, щото сумитѣ, които ще се получаватъ отъ извѣстна околия, да се харчатъ специално само зарадъ нея: несправедливо е една околия да дава пѣтна повинностъ, а друга околия да се ползува. Ето защо въ миналитѣ Събрания, ако се не лъжа, ми се чини въ 1883 и 1884 г., въ тая смисълъ бѣше прокаранъ бюджетътъ. Колкото се касае за сумата за пѣтищата и шосетата, като се изваждаше 100.000 фр.,

ми се чини за Софийския окръгъ, каза се тогава столица и пр., имаше даже много натѣквания, че столицата, по едно или друго обстоятелство, тя е била най-облагодѣтелствувана, и се цитираха даже милионитѣ, които бѣха се похарчили за Петроханското шосе и пр. На всѣки случай, прѣдъ видъ на това, че е столица, трѣбва да се направи нѣщо повече, отпусна се една сума отъ 100.000 ли, 200.000 ли франка, не помня добръ. Остатѣкътъ се раздѣли на тогава сѣществующитѣ 13 окръга и тѣзи суми да се раздѣлятъ пропорционално на прѣжитѣ данѣци, които всѣка една околия плаща. Е добръ, г-да народни прѣдставители, по-справедливо разпореждане на законодателя тогава въ тогавашния бюджетъ, за 1883 г. или за 1884 г., менъ ми се чини, не можеше да бжде. Обаче, въ послѣдствие никакъвъ практически резултатъ нѣмаше. Това не се изпълни. Сега, кои сж причинитѣ, нѣма нужда да се вгущамъ въ подробности и пр. Тѣзи отъ васъ, които сж пътували въ нѣкои отъ крайнитѣ околии, които сж далечъ — вземѣте напр. Акъ-кадънларъ, вземѣте Куртъ-бунаръ, вземѣте Анхиаго, вземѣте която искате отъ тия околии, дѣто казватъ че Господъ е високо, царъ далеко, — въ тѣзи околии никакви шосета нѣма, никакви пѣтища нѣма, никакви мостове нѣма и хората сж принудени даже при най-обикновено дѣждовно врѣме да си даватъ добичетата, да страдатъ и пр. Е, г-да народни прѣдставители, справедливо ли е това? Едно правителство, което щали интереситѣ на една страна, то не може да бжде майка за едни, а мащеха за други; то трѣбва да гледа да облагодѣтельствува равномерно всички свои чедъ. Трѣбва, слѣдователно, въобще тази сума, която се отпуща, или тая сума, която се събира отъ данъкоплатцитѣ, било въ натура или въ пари, да се употреби специално за тия данъкоплатци, които плащатъ; всѣка една околия, слѣдователно, да е длѣжна да работи, когато се касае за общата пѣтна повинностъ въ своята околия, да си направи шосе за околийския градъ; всѣко едно село, което работи междуселски пѣтища, естествено е, че двѣтѣ села ще се споразумѣятъ, за да направятъ други по-добри. Така щото, азъ намѣрвамъ, че въобще всички забѣлѣжки, които биха могли да се направятъ въ това отношение — вънъ отъ този въпросъ, че по принципъ има доста хубави олущения въведени, — по азъ вѣрвамъ, че почитаемата комисиия, която ще се занимае съ този въпросъ, като ще има прѣдъ видъ разсѣжденията, които се правятъ, като ще има прѣдъ видъ практиката отъ 25 години насамъ какъ е вървѣлъ този въпросъ съ тази пѣтна повинностъ, мисля, че ще направи нѣщо даже повече. Единъ приятелъ много справедливо даже забѣлѣжи единъ денъ, като се разискваше този въпросъ въ единъ частенъ разговоръ. Той каза, че ако вземемъ ние постепенно да правимъ пѣтища отъ единъ градъ до другъ, понеже, казва, необходимитѣ суми за тази цѣль сж недостатъчни, ще се захване едно шосе, ще се направятъ 2—5—10 км., но докогато ще се извара

останалото, другото, направеното ще се развали. Но финансовото положение, разбира се, ако позволява тукъ, ако може да се направи една цѣла сметка за цѣла България каква сума е необходима за направянето на тѣзи посета, тогава да се направи единъ заемъ, да се изплаща отъ приходитѣ, които ще има държавата отъ пѣтната повинностъ. По този начинъ ние ще имаме много по-скоро пѣтица и много по-скоро нашитѣ съобщения ще може да се олучшатъ, защото иначе ще трѣбва да се чака 100 години. Нѣма нужда да прави укоръ, че не е имало желание—може би да е имало други прѣпятствия, за които не е врѣме да ги разискваме сега; но фактътъ си е фактъ и е скърбенъ този фактъ, че у насъ сѣ останали посетата и селскитѣ пѣтица въ нѣкои околии повече отъ Митхатъ Пашово врѣме, главно съществуващитѣ пѣтица сѣ ни останали намъ наслѣдство отъ турското правителство. И да ви кажа право, г-да народни прѣстатели, ако турската държава, ако турцитѣ при своята низка култура, въ която сѣ се намирали тогава и въ която се намиратъ и сега, ако тѣ сѣ намирали, че е необходимо да има добри пѣтица, добри съобщения, колко повече ние, като една държава, която има претенции да бѣде културна държава, която иска да напѣдва нейната индустрия, нейното земледѣлие и нейната търговия, трѣбва да направимъ всичко, за да имаме тукъ и добри произведения, и манифактура и пр., но ако нѣмате пѣтица, ако нѣмате улеснения и срѣдства за тѣхното по-лесно изпращане, било до пункта, дѣто има желѣзница или до нѣкое пристанище, когато нѣмате добри и евтини съобщения, тогава всичкитѣ този вашъ напѣдъкъ, който имате въ индустриално, земледѣлческо и въ всяко отношение, не може да има абсолютно никакво значение. Нѣма нужда да ви привеждамъ случаи отъ миналитѣ години, когато имаше голѣмъ берекетъ и много жито имаше. Обаче този, който има 50 кила, може да вземе 200 л.; ако има 10 кила, може да вземе 50 л., а нѣкъ когато има 50 кила по 20 л., тогава може да вземе и 1.000 л. Разликата, слѣдователно, играе въ самата цѣна, по тази цѣна, за да може да бѣде по-голѣма, за да може да удовлетвори и нуждитѣ на самия работникъ и на самия земледѣлецъ, ти не може да бѣде освѣтъ съ улеснение на съобщенията. Ето защо, азъ мисля, че съ тѣзи кратки бѣлѣжки, които направихъ, азъ вѣрвамъ, че както почитаемиятъ г. Министъръ на Обществениятъ Сгради, така сѣщо и почитаемата комисия, при разглеждането на този толкова важенъ законопроектъ, не само че ще въведатъ още нѣкои олущения, но могълъ би и самиятъ г. Министъръ на Обществениятъ Сгради да помисли върху този въпросъ, именно върху тази идея на единъ мой приятелъ, дали нѣма да бѣде добръ, ако се изучи цѣлата мрѣжа на всичкитѣ пѣтни съобщения въ България, каква е сумата, която е необходима, и ако за заема, който би могълъ да се направи, за неговитѣ лихви и за погашенията на този капиталъ е достатъчна

сумата, която се получава отъ пѣтната повинностъ, менѣ ми се чини, че прокарването на тази идея може да бѣде полезна и може да принесе много по-голѣма полза, отколкото ако чакаме 20—30—100 години, за да се направятъ тия пѣтица.

Тѣзи сѣ краткитѣ бѣлѣжки, които имахъ да направя по законопроекта на г. Министра на Обществениятъ Сгради, и съ тѣхъ свършвамъ.

И. Вобековъ: (Отъ трибуната.) Азъ макаръ, г-да народни прѣдстатели, че излизамъ на трибуната да си кажа мнѣнието по това измѣнение на закона за пѣтицата общински и държавни, по ви обѣщавамъ, че нѣма да ви задържа за дълго врѣме.

Съ внесането на това измѣнение и допълнение по закона за държавнитѣ и общински пѣтица, азъ мислѣхъ, че г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради ще да внесе нѣкакви принципиални измѣнения въ съществуващия законъ. Но като го разгледа човѣкъ, както е внесенъ, ще види, че нищо не е това измѣнение, освѣтъ едно продължение и допълнение на закона за пѣтицата въ България, приетъ отъ Народното Собрание въ 1899 г. И азъ откровенно да ви кажа, че съжалявамъ, че нѣма никакво принципиално измѣнение въ стария законъ. Съ тѣзи измѣнения не се внесатъ никакви измѣнения по съществуващия старъ законъ. А би трѣбвало да станатъ. Трѣбвало би ние да се повърнемъ на закона за пѣтицата въ България, който съществуваше до 1899 г., защото този законъ, колкото и да бѣше недостатъченъ, колкото и да имаше лошани страни, той въ своитѣ принципи бѣше много по-добъръ, отколкото подиръ него който се прие и отколкото тѣзи измѣнения, които се правятъ сега съ новия законъ. Този законъ, г-да, — новиятъ — имаме за цѣлъ да отнеме въ всяка инициатива, на каквото и да е друго учрѣждение да се грижи за пѣтицата въ България. (Д. Христовъ: За окръжнитѣ съѣти трѣбва да кажемъ нѣщо.) Това желание на тогавашния министъръ бѣше мотивирано съ цѣлъ, за да не ставали злоупотребления, отъ една страна, отъ страна на тѣзи учрѣждения, които сѣ били натоварени съ грижата за поддържане пѣтицата, и друго — да се даде нѣкакъвъ си по-бързъ потокъ за направата на тѣзи пѣтица, били тѣ окръжни, както тогава съществуваша по стария законъ, били общински. Да видимъ сега, слѣдъ измѣнението на стария законъ и въвеждането на новия отъ 1899 г., дали е станало нѣкакво подобрене, усиление въ направата на пѣтицата и дали има нѣкакъвъ по-добъръ контролъ да се прави въ изразходването на сумитѣ, които се отпущатъ било отъ държавата, било отъ окръжнитѣ бюджети за сметка на държавата, или не. Азъ, доколкото съмъ можалъ да прослѣдя, имамъ точни данни, точни свѣдѣния, че съ въвеждането, съ възстановяването на новия законъ отъ 1899 г., пѣтицата се батардисаха у насъ положително. Населението, което бѣше навикнало да отбива редовно

пътната си повинност, което бѣше навикнало да изплаща въ пари пътната си повинност, слѣдъ въвеждането на този повъ законъ, прѣстана вече. Цѣли двѣ години въ Пловдивския окръгъ всички пътища — било държавни, било междуселски, било окръжни, които се взеха споредъ новия законъ за държавни — не се направи нито една педя път до миналата година. Миналата година, при всичко че съществува пакъ стариятъ законъ, обаче населението се видѣ при друго положение и самѣ, почти безъ никаква инициатива на властѣта, почна да си отбива пътната повинност и то само по държавнитѣ пътища. Какъвъ е резултатътъ сега по отношение контрола? Правителството взе тѣзи окръжни пътища за държавни, сумитѣ, които се отпущатъ, се изразходватъ направо отъ държавата — какъвъ е резултатътъ? Резултатътъ е още по-печаленъ. Установено е нѣкакво правило, пѣкакъвъ редъ — чрѣзъ правилникъ ли е, или чрѣзъ окръжно разпореждане отъ страна на министерството, не мога положително да зная, — за отбиване пътната повинност се дава на повинничаря една квитанция, която се подписва отъ кантонера, или старшия кантонеръ, че еди-кой повинничаръ отби еди-кадѣ пътната повинност, еди-коя година. Съ тоя начинъ на установяване отбиването на пътната повинност ставатъ страшни прѣстѣпления и сега даже продължаватъ. Откогато е въведенъ новиятъ законъ и досега открити сж голѣми злоупотрѣбления. Какво правятъ старшиятъ и младши кантонери? Безъ да е отбилъ пътната повинност повинничарѣтъ, влизатъ въ съглашение съ повинничаря или съ старшия кантонеръ, издаватъ разписка и казватъ, че еди-кой е отбилъ пътната повинност, (П. Вжжаровъ: То е вѣрно.) и вмѣсто да плати 8 или 6 л. за отбиване пътната повинност, която е обръната отъ натура въ пари, той плаща 3—4 л. на кантонера и той бива доволенъ, туря си въ джеба паритѣ и го оправдава прѣдъ надлежната властъ, че е отбилъ пътната повинност. (П. Вжжаровъ: Наскоро въ нашата околия констатирахме съ актъ такова нѣщо.) Откриха се по-миналата година въ Пловдивския окръженъ съвѣтъ, че сж ставали голѣми злоупотрѣбления въ гр. Станимака съ хиляди лева. И още до какви прѣстѣпления сж се ухитрили надлежитѣ учрѣждения, постояннитѣ комисии! Издаватъ удостоверение, че еди-кой си прѣдприемачъ изработилъ за смѣтка на нѣкоя община пътната повинност, издаватъ му удостоверение: той не е отбилъ нищо, не е изработилъ нищо. Комисията взима върху си тази повинност и казва, че е окръжна, но еди-кой си община трѣбва да я изплати, ти я взима върху си ужъ да я събира. Събира я по този начинъ, както ви казахъ, съ разписки — издава разписки на отбивающитѣ пътната повинност. Прѣдприемачѣтъ, като вземе такова удостоверение отъ постоянната комисия, че еди-кой прѣдприемачъ изработи толкова погона метра шосе, отива въ сѣда и осжда постоянната комисия — единъ за 5.000 л., другъ за 2.000, другъ за 1.000 л. и т. н. Само съ

едно удостоверение, прѣдставено отъ постоянната комисия, че еди-кой пътна повинност за смѣтка на еди-коя община е била взета отъ окръжието и се изплаща, окръжната комисия се е нагърбила да събира срѣдства за пътната повинност и тя изплаща за смѣтка на общинитѣ. Комисията не събира нито пара, прѣдприемачѣтъ не е отбилъ никаква пътна повинност, а осжда общината да плаща. Една сума отъ 5.000 л. е изплатена, за друга сума, за 3.000 л., има издадено рѣшение съ такива фалшиви удостоверения отъ страна на постоянната комисия. Ето какъвъ е билъ контролтѣ, който държавата практикува надъ отбиването пътната повинност. Тия удостоверения сж били подписани отъ окръжния управителъ въ качество прѣдседателъ на постоянната комисия. Той не е могълъ чрѣзъ техническата властъ да провѣри дали е изработено толкова погона метра шосе, което слѣдва да отбие, дали е изработено или не. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Коя година?) Прѣзъ 1899 и 1900 г. такъвъ контролъ е упражняванъ отъ страна на властѣта. Неотдавна, даже прѣди една седмица, въ Панагюрската околия сж били открити сжко такива злоупотрѣбления, отъ страна на старшия кантонеръ, който може би досега е уволненъ, защото инженерѣтъ констатираше тия злоупотрѣбления и издаване на фалшиви разписки на тѣзи, които не сж отбили пътната си повинност, именно въ с. Лѣсичево. Г-нъ Нако Начовъ ще потвърди този фактъ. На 400 л. фалшиви разписки сж издадени отъ страна на старшия кантонеръ на данѣкоплатѣтъ, че сж отбили пътната си повинност, а тѣ не сж изработили ни педя земя. Ето защо азъ бихъ желалъ отъ страна на г. Министра на Обществениѣ Сгради да се уреди отбиването на пътната повинност по единъ начинъ такъвъ, щото да не ставатъ тѣзи злоупотрѣбления, които ставатъ сега благодарение неплътотата на сѣщия законъ. Тия измѣнения, които ставатъ сега въ този законъ, пакъ не могатъ да ни гарантиратъ въ бъдѣще, че тия констатирани злоупотрѣбления не ще да се продължаватъ.

Въ сѣщото врѣме бихъ желалъ, щото г. Министрѣтъ на Обществениѣ Сгради да не ламти толкова да присвоява, именно властѣта, правителството да се грижи изключително за всички пътища, защото нѣма се възможност, нѣма се сила отъ страна на правителството по економически съображения, да поддържа такъвъ единъ голѣмъ персоналъ отъ държавния бюджетъ, за да може да отговаря на всички нужди на населението по отбиването междуселската пътна повинност. Нека се довърри гриженето за нѣкои пътища и нека не бждатъ тѣ голѣми, широки пътища, нека бждатъ по-тѣсни тѣзи междуселски пътища и да се грижатъ изключително за направата на тѣзи пътища окръжнитѣ комисии, както е било по-напрѣдъ съ поддржката на окръжнитѣ пътища, които сж съществували, и междуселскитѣ пътища. Ние сме, г-да, конституционна страна и, като такава, народното

прѣдставителство не ще бѣде прѣпоръчано да се стреми да дава подобрения економически, подобрения на пѣтищата, да се грижи изключително държавата, да се грижи респективното министерство. Трѣбва да се стремимъ и ние, колкото е възможно, да възпитаваме нашитѣ изборни чиновници, щото да могатъ тѣ да се грижатъ повече за своитѣ нужди, било въ подобрението на пѣтищата, било въ подобрението на землѣдѣлието и скотовѣдството, въобще въ поминѣчното състояние на нашето население, а ние виждаме отъ година на година, че съ всичкитѣ наши мѣроприятия се стремимъ да групираме всичко въ рѣцѣтъ на правителството, въ рѣцѣтъ на министерството и резултатитѣ сж много лошава.

Не е удобно по тия съображения само държавата да се грижа за пѣтищата, защото чрѣзъ това лишава окръжнитѣ постоянни комисии отъ техническия персоналъ, а между това постояннитѣ комисии иматъ нужда не само за пѣтищата отъ техническия персоналъ, а тѣ иматъ нужда и за прокарването на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста. Въ никоя община сега не може единъ селянинъ да си построи нѣкакво здание, нито плетъ, ако не му е била показана линия отъ надлежния инженеръ. Между това, общинитѣ сръщатъ голѣми прѣпятствия, голѣми мжки, когато се обръщатъ къмъ държавнитѣ инженери и искатъ да се изпълни законътъ за благоустройството на населенитѣ мѣста. Този инженеръ, за да отиде въ едно село, трѣбва да получи възнаграждение отъ строителя, за да му даде той линия. Прѣдставѣте си единъ плетъ ще строи, който не ще коштува повече отъ 10—15 л., а за отиване на инженера до селото трѣбва да плати 20, 30 и 40 л. Когато си има комисията технически персоналъ, тя ще може да нареди по единъ практически начинъ какъ да се даватъ линии на населението, когато иска то да си прави било нови постройки, или да си загражда дворичката. Най-сетнѣ може и на едно лице да праща даже и инженеръ, то е нейна работа, има сръдства, има възможностъ да прави тѣзи благодѣяния на населението, което ще управлява, когато държавата въ никакъвъ случай не ще да се съгласи да командирова инженера за смѣтка на държавния бюджетъ да отиде да покаже линия за постройка на селянитѣ въ общинитѣ. Ето защо и въ това отношение е пакъ необходимо постояннитѣ комисии да могатъ да иматъ технически персоналъ, който да бѣде чисто и просто подъ тѣхно вѣдомство, когато както съ измѣнение на закона, така и съ стария законъ е изято свършено правото на постояннитѣ комисии да иматъ какъвъ да е технически персоналъ и всичко, каквото прѣдвиздатъ тѣ въ бюджета за пѣтищата, отива въ държавната каса, и тя като опекунъ трѣбва да изразходва тия суми. Затова прѣпоръчвамъ на надлежната комисия да възстанови правата на окръжнитѣ постоянни комисии да завеждатъ тѣ междуселскитѣ пѣтища и да имъ даде право да

иматъ за тази цѣль, както и за благоустройството на общинитѣ, нужния технически персоналъ.

Въ сѣщото врѣме, въ това измѣнение азъ бихъ желалъ да видя, че начинътъ за отбиване на пѣтната повинностъ въ пари, да бѣде измѣненъ, а не да бѣде тѣй, както е съществувалъ досега; а между това ние виждаме, че пакъ си остава старата система, като се добавя една нова: установява се 6 л. данѣкъ или три дена въ работа — по стария законъ бѣше четири дена или 8 л., а тукъ е три дена или 6 л. — и отгорѣ на това се взема и врѣхнина 4%. Само единъ данѣкъ би било хубаво да се приемѣше, а не двоенъ данѣкъ. Населението е писнало отъ този начинъ за облагане съ пѣтна повинностъ. Ще излѣзе, че ние не само че не ще да го освободимъ отъ досегашния начинъ на облагане съ пѣтна повинностъ, а ще го натоваримъ още и съ другъ новъ данѣкъ. Ето защо азъ мисля, че въ комисията би било хубаво да се приеме този видъ данѣкъ, който бѣде най-лекъ и най-приемливъ отъ страна на населението, а не да се установяватъ двоини данѣци. (І. Дуковъ: Именно, кажи!)

Чл. 36 отъ това измѣнение въ закона за пѣтищата казва, че списѣцитѣ за облагаемитѣ жители съ пѣтна повинностъ се изискватъ или отъ финансовия началникъ, или отъ главния бирникъ. Азъ мисля, че този редъ е непрактиченъ да се възлага на тѣзи учрѣждения искането на списѣцитѣ отъ кметоветѣ. Хубаво е да се установи само едно учрѣждение да се грижи за тази работа, а не дѣй учрѣждения, защото и двѣтъ може би да не изпълнятъ прѣдписанията на закона, като ще мислятъ, че едното или другото се е разпоредило за изискването на надлежнитѣ списѣци.

Въ този законопроектъ има едно постановление, което свършено ми се не харесва, защото може да ни закара до нежелателни резултати; именно въ чл. 39, който казва, че надлежната пѣтна повинностъ за текущата година трѣбва да бѣде отбита непрѣмѣнно до 31 декемврий, а слѣдъ тая дата, ако не бѣде отбита, данѣкоплатецътъ се глобява. Добре би било това тѣй да бѣдѣше, ако нѣмаше по-напрѣдъ другъ единъ членъ, който казва, че пѣтната повинностъ се отбива само въ врѣме, когато населението е свободно отъ полски занятия. Прѣдставѣте си чие, че прѣзъ октомврий или ноемврий мѣсецъ населението е занито съ полски работи и, тѣкмо свършило-несвършило полскитѣ работи, настъпва зимата, пада единъ дебелъ снѣгъ и не може да отбие пѣтната си повинностъ; то виновато ли ще бѣде, че до 31 декемврий не е могло да отбие пѣтната си повинностъ вслѣдствие на такива стихийни обстоятелства, та непрѣмѣнно трѣбва да се глоби, защото не е отбило пѣтната си повинностъ? Тукъ би трѣбвало, когато се иматъ такива независими отъ населението причини, да се дадѣше на надлежнитѣ власти възможностъ, слѣдъ като констатираше тѣзи обстоятелства, да избавятъ населението отъ прѣдвидената глоба, която прѣдвизда чл. 39.

Чл. 43, втора алинея, казва: „За трасиране и направа общинските пътища се назначава особен технически персонал, поставен под ведомството на Министерството на Обществените Сгради и пр. Този персонал се издържа от кредитите, които се прѣдвиждат ежегодно въз основа на чл. 9 отъ настоящия законъ“. Именно тоя начинъ, установенъ въ закона за техническия персоналъ, е много непрактиченъ, защото се прѣдоставя съвършено въ право на окръжните инженери, които се ползватъ съ тия суми, да си условятъ за смѣтка на окръжията и за смѣтка на общините технически персоналъ, и намѣсто да се занимава съ трасировката на общинските пътища, ще видите, че този персоналъ се занимава съ работите на държавните пътища. И сега такива случаи има много. Въ Пазарджикъ, напр., за смѣтка на общинската пътна повинностъ, за смѣтка на сумата, прѣдвидена въ тазгодишния бюджетъ за трасиране на междуселски пътища, сѫ условени инженери, които сѫ се занимавали съ трасировката и изучаване на държавните пътища въ Пловдивския окръгъ. Ако този кредитъ бѣше прѣдоставенъ въ разположението на постоянната комисия и тя си имаше персонал технически, този персоналъ щѣше да служи изключително за нуждите на междуселските пътища, а не щѣше да бѣде даденъ въ произвола на държавните инженери и да го употребяватъ тамъ, дѣто не му е назначението. Ето защо пакъ се явява нужда, щото непременно техническият персоналъ за междуселските пътища да бѣде въ разположението на окръжните постоянни комисии.

Тѣзи бѣлѣжки искахъ да направя по измѣненията и допълненията на закона за пътищата и ще моля надлежната комисия да ги има прѣдъ видъ.

Л. Дуконъ: Г-да прѣдставители! Слѣдъ това, което се изказа отъ прѣдговорившиятъ оратори, остава твърдѣ малко за мене да кажа, защото обичай ми е да не бѣда дълъгъ. Споредъ мене, този законъ не можемъ да кажемъ, че нѣма добри страни или не трѣбва да се приема, защото такава дума дѣйствително досега не е ставала, но не е ясенъ въ много случаи. Тукъ не е казано за окръжните пътища, които сега ставатъ държавни, или междуселски, какво ще стане тамъ, дѣто се случи нѣйде да се направятъ мостове; може ли да се вземе отъ сѣщата пътна повинностъ за междуселските пътища или окръжните, ако въ окръга се намиратъ десетина мѣста, които да иматъ нужда отъ десетина хиляди лева, за да станатъ кевгирени? За това не се споменува нищо. Разбира ли се, че и тѣ ще останатъ въ сѣщата пътна повинностъ? Отъ тѣзи пари ли ще се опрѣдѣлятъ и за тѣхъ, или държавата особено ще се грижи за тѣхъ? Ако се разбира, че тия мостове ще се правятъ отъ сѣщата пътна повинностъ, отъ тая тегоба, която се разхвърля, азъ ви казвамъ, че ти само за тѣхъ нѣма да стигне, колкото и голѣма да бѣде тя. Затуй една малка бѣлѣжка има да направя, че за мостоветѣ

комисията трѣбва добръ да се занимае и да опрѣдѣли, щото тѣ да се правятъ или за тѣхъ да мисли държавата.

Второ нѣщо. Тукъ се казва, както спомена и г. Бобековъ, че, освѣтъ 6 дена работене, трѣбва да се разхвърлятъ 4% върху прѣжитѣ данѣци. Помислете, г-да народни прѣдставители, че по прѣжитѣ данѣци има нѣкои хора доста натоварени. Като имъ вземате поземеленъ данѣкъ, който имъ е и така несправедливо наложенъ, макаръ и мѣлчеливо всички правителства да сѫ казвали, че е тежъкъ и че не е справедливъ — то е, по-добръ да кажемъ, бошъ лафъ; като имъ вземате бегликъ, задѣто пасятъ овцетѣ, за което нѣма да кажа нищо; но искамъ да кажа, като вземате поземеленъ данѣкъ, като се взема туй несправедливо даждие, като се взема и бегликъ, ако се взематъ на тѣзи прѣми данѣци на производителитѣ, на земледѣлцитѣ и на скотовѣдцитѣ и други такива данѣци, които имъ се натоварватъ, окръжни и пр., то става единъ твърдѣ тежъкъ данѣкъ. Прѣсмѣтнете, само 100 овци единъ човѣкъ да има въ годината, а нѣкои иматъ и 500 и 1.000 въ годината, но да вземемъ срѣдно 500; той трѣбва да даде 300 л. бегликъ; смѣтнете сега туй, което трѣбва да плати на 300 л., съ най-дребните нѣща, и ще излѣзе, че той трѣбва да дава за пътна повинностъ около 80—100 л. Е, възможно ли е да се понесе такъвъ данѣкъ? Споредъ мене, не. И затуй ще помоля почитаемия министъръ, щото да се отхвърлятъ тия 4%.

Послѣ, да се не опрѣдѣля и врѣмето, освѣтъ както е казано въ чл. 39 — когато се намѣри щогодѣ сгодено врѣме, тогава да се правятъ пътищата; да се не опрѣдѣля врѣмето и заради туй, защото, едно, това е отговорностъ, която се налага на кметоветѣ, и, второ, докарва се година, щото въ туй врѣме, когато хората трѣбва да засѣятъ по-рано, въ охолно врѣме, и послѣ да правятъ пътища; докарва се суша, както тая година, и хората не могатъ да изработятъ пътищата, а въ онуй врѣме, когато ги повиекатъ, тогава може да имъ се падне и да сѣятъ. Тѣй е и пролѣтъ. Въ туй врѣме когато хората отиватъ да сѣятъ мамулъ, отиватъ да го копаятъ, и въ туй врѣме, ако нѣма опрѣдѣлено врѣме, тамошниятъ окръженъ инженеръ, съ окръжната постоянна комисия и съ кметството ще гледатъ да опрѣдѣлятъ въ кое врѣме може да бѣде, като ще се донесе чрѣзъ кметоветѣ или чрѣзъ началниците, че сега селянитѣ се занимаватъ съ сѣидба и не може, а може тогава и пр. Иначе по-добръ ще бѣде да се изхвърли туй, което се прѣдвижда — 31 декемврий.

Дѣйствително, инженеритѣ, както казва г. Бобековъ — и азъ да си позволя да го кажа, колкото малко да разбирамъ отъ този занаятъ, — никога не радѣятъ за работата си. Тѣ ще правятъ единъ тѣхенъ кондукторъ и той стои и по 6 мѣсеца чука камъни. И има случаи, дѣто по такъвъ начинъ си отбиватъ пътната повинностъ, както каза г. Бобековъ — да не повтарямъ, — и безъ да дойдатъ

окопани инженери да видят поне тѣхнитѣ командировани чиновници дали сѣ извършили нѣкаква работа или не. Единъ какъ примѣръ. Въ нашия край, до града се прави единъ път; толкова села работиха, изпочупиха чакълъ, и отъ мѣсець августъ и досега само 100 крачки път сѣ направили; само сѣ насипали чакълъ, а никакво поравняване. Нѣма да казвамъ какво правятъ. Съ една рѣчь, не си гледатъ работата, нито нѣкакъвъ надзоръ има върху тѣхъ. И тѣ пъкъ си хващатъ по-надолу отъ тѣхъ други надзиратели. И, дѣйстви-телно, срамно е отъ хората. Когато попитатъ, какви сѣ тѣзи хора и защо ги не контролиратъ и защо не работятъ, никой не знае защо. Съ тѣзи инженери, както виждате, държавата не може да се гордѣе въ никое отношение за поправяне на пътищата, на пѣтищата и на мостоветѣ. Да се помисли, да се поприбератъ малко и да се види злото, което сѣ направили. Тѣй е и съ вагонитѣ, за които сега други отговарятъ. Значи, че нашитѣ инженери сѣ безъ контролъ; ако иматъ добри страни, иматъ и лоши страни. Ако си останатъ сѣщитѣ и не се постигнатъ настоящитѣ и бившитѣ, или тѣзи, които и занаятѣ ще бѣдатъ, то така ще си отива работата, безъ да имаме ние посета. Туй колкото и сѣ стѣснение да го казвамъ, че е една горчива истина, но сѣ си е истина.

Не мога да се съглася въ едно нѣщо съ г. Шивачева, който мисли, че казва нѣщо високо, но азъ мисля, че то е много дребнаво. Ние трѣбва да бѣдемъ признателни на турското управление въ туй отношение само — нѣма политика да говори, защото нѣма никой да го похвали за политиката му, — че благодарение на Мидхадъ Паша на врѣмето, пѣтищата, които сѣ били криви, се поправиха и нови се направиха. Само въ това отношение да бѣдемъ признателни на турското управление. После, да дойдемъ още на земеделѣческитѣ каси, съ които ние се гордѣемъ и които отъ каси на земеделѣцитѣ се обърнаха на държавни. Тѣ сѣ оттогава установени. А споредъ мене тѣзи каси полка-лека се обръщатъ въ зло за страната, затуй, защото тѣ обезземлиха хората сега съ тѣзи ипотеки и пр. и дискредитираха хората и прѣдъ външнитѣ търговци и нѣматъ вече достѣпъ до тѣхъ. Защото трѣбва сѣ на основание на закона и на правилника, но хората вече нѣматъ това нѣщо. И подирѣ, нѣма да е много години и ще се увѣрите въ тази истина, че земеделѣческата каса, за да може да си получи паритѣ, които сега дава, тя ще вика вънкашни богаташи хора да дойдатъ да купятъ тѣзи земи, за да си вземе тя паритѣ, а нашето население ще стане на тѣхъ робъ, рано или късно. Земеделѣческитѣ каси, споредъ мене, трѣбва да се уредятъ и да си останатъ чисто земеделѣчески каси, а не сега както сѣ. Каквото да мислите, че сѣ тѣхъ помагаме, но ние ще замязаме на котката, която лиже своята кръвь и, колкото повече кръвь излизала, тя повече лижела, като мислѣла, че е чужда кръвь, докато ѝ изсѣхналъ езикѣтъ.

Та, споредъ мене, азъ съмъ съгласенъ да се приеме законѣтъ, но почитаемата комисия, която ще го разглежда, да обърне внимание на тия 4 пункта, които се споменаха отъ г. Бобекова и отъ мене.

А. Каранешевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Ако и да излѣзохъ на трибуната, азъ ще говоря твърдѣ малко само заради това, защото бѣлѣжнитѣ, които имахъ по тоя законопроектъ, пѣмамъ сега при себе си и защото, когато дойдохъ тукъ, тогава узнахъ, че той е на дневенъ редъ.

Макаръ да се казва много работи отъ г. г. ораторитѣ, които говориха по-рано, азъ ще кажа само това, което тѣ изоставиха и на което не се обърна никакво внимание, а именно, какво е състоянието на нашитѣ пѣтища. Нѣма да говоря сега за значението на пѣтищата, какво е то, защото мисля, че всѣки отъ васъ знае какво е тѣхното значение: че напредѣкътъ на една страна зависи отъ нейнитѣ пѣтища и желѣзници. Нѣма да се простирамъ толкова много и върху държавнитѣ пѣтища, а ще кажа само за междуселскитѣ — общинскитѣ пѣтища както се наричатъ. Въско едно пѣтно дѣло има своята история; така и нашето има своята история, но за съжаление много кратка. Законитѣ, съ които се е уреждала досега пѣтната повинность, въ всѣки отъ тѣхъ е имало постановления, съ които се е указвало по какъвъ начинъ се отбива пѣтната повинность, кога и кѣдѣ. Обаче пѣтната повинность, отбивана въ пари, не се е употребявала за сѣщата цѣль, т. е. за пѣтищата, а е вземана и харчена съвсѣмъ за други държавни нужди. И тая година виждаме, че пѣтната повинность въ пари се прѣдвижда 1.600.000 л. Въ бюджета е прѣвидено отъ държавата за правене пѣтища 1.500.000 л. Г-да народни прѣдставители! Всичкитѣ данѣци, тѣй както сега сѣ разпрѣдѣлени, сѣ несправедливи, но пѣтната повинность е тоже несправедливъ и съвършено несправедливъ данѣкъ. Въ първо врѣме пѣтна повинность плащаме по 4 л., после се обърна въ 10 л. Сега е 8 л. Въ този законопроектъ се прѣдвижда по 6 л. и 4 % върху прѣжитѣ данѣци. Не може да плаща и банкеритѣ, и последниятъ разсѣленъ, ако щете и нѣдаринѣтъ селски еднаква пѣтна повинность. Непрѣмѣнно трѣбваше да се намѣри срѣдство, по което да се уреди справедливо тоя данѣкъ. Мосто мнѣние е, макаръ, казвамъ, че и другитѣ данѣци сѣ несправедливо разхвърлени, но ние можемъ държавната пѣтна повинность да я сложимъ върху прѣжитѣ данѣци, безъ да туряме отбиването ѝ въ натура. После ще кажа за селскитѣ. Ако ние оставимъ пѣтната повинность държавна върху прѣжитѣ данѣци, ще получимъ слѣдующиятъ резултатъ. Ако вземемъ 10 %, а не както сега прѣдвижда законопроектѣтъ по 6 л. и 4 % върху прѣжитѣ данѣци, остава отбиване въ натура 4-дневна работа съ лопата, или 2 дена съ кола. Прѣжитѣ данѣци сѣ 39.077.000 л.; като извадимъ пѣтна пови-

ност 1.600.000 л., както е записано тази година въ бюджета, остават прѣки данъци 37.477.000 л. Ако ние оставим по 10 % върху тия данъци пѣтна повинност, за да извършимъ тази малко-много справедливост за данъкоплатците, ще получимъ 3.747.700 л. пѣтна повинност само върху прѣки данъци. Безспорно е, че тукъ ще има малка една спраредливост: който плаща повече данъкъ, който е по-заможенъ, ще плаща и повече за пѣтна повинност. Може би тукъ ще ми се възрази, че нѣма да влѣзатъ и чиновниците. Но които знаятъ перата по прѣките данъци какви сж, ще знаятъ, че и чиновниците, така сжко и лицата съ свободнитѣ занятия ще бждатъ обложени — и тѣ ще плащатъ пѣтна повинност. За да подкрѣпя това мое искане, което е поне малко справедливо — защото всѣки, който е отивалъ прѣдъ своитѣ избиратели, е чувалъ, че тѣ се оплакватъ отъ несправедливия данъкъ: пѣтната повинност, — ще ви процитирамъ една статистика отъ 1896 г., защото за по-рапо не можахъ да намѣря въ министерството какъ е вървѣло отбиването на пѣтната повинност. Когато пѣтната повинност е била по-малка, повинничари въ изплащане пѣтната повинност въ пари сж били повече, а щомъ данъкътъ пѣтна повинност е билъ по-голѣмъ, повинничари за отбиване пѣтната повинност въ натура е имало повече, а за изплащане въ пари пѣтната повинност е имала по-малко; значи, при по-голѣма пѣтна повинност, повинничаритѣ сж се записвали да отбиятъ пѣтната си повинност въ натура и сж рискували въ най-лошото врѣме да отиватъ да работятъ. Статистиката е слѣдната: въ 1896 г. пѣтната повинност въ пари сж платили 264.735, въ натура — 181.938 повинничари; въ 1897 г. 301.668 сж отбили пѣтната повинност въ пари, а 156.336 — въ натура; въ 1898 г. — 286.395 въ пари, а 201.861 — въ натура; въ 1899 г. 279.518 сж изплатили пѣтната повинност въ пари, а 237.286 — въ натура; въ 1900 г. 199.716 отбиватъ пѣтната повинност въ пари, 316.998 — въ натура. Като почватъ да растатъ паритѣ, понеже пѣтната повинност се увеличи, повечето отиватъ да работятъ. Въ 1901 г. 189.123 сж отбили пѣтната повинност въ пари, а 342.166 — въ натура; въ 1902 г. 168.694 отбиватъ пѣтната повинност въ пари, а 369.842 — въ натура.

Отъ процитиранитѣ пера се вижда, че когато пѣтната повинност отъ 1900 г. порастна въ пари, плащали сж само тия лица, които иматъ срѣдства, а всички по-бѣдни, които не могатъ да платятъ, сж отивали да работятъ — затова и въ натура пѣтната повинност сж изплащали повече повинничари.

А пъкъ ние знаемъ какъ става отбиването на пѣтната повинност въ натура. Не само 4 дена работятъ, а има случаи, дѣто и по 6 и по 8 дена работи единъ повинничаръ. Защото опрѣдѣлятъ на единъ повинничаръ, че ще изработи напр. 40 метра, ще изчисти 40 метра отъ канала на извѣстенъ пѣтъ, и ако не може въ 4 дена, ще работи 5, 6 и

8 дена, за да извърши тая работа, която му е опрѣдѣлена. Така щото, азъ поддържамъ, и ще поддържамъ и въ комисията, че ние трѣбва да обърнемъ пѣтната повинност за държавнитѣ пѣтища само върху прѣките данъци въ пари и да нѣма никакво отбиване пѣтна повинност въ натура.

Сега ще се спра малко и върху общинскитѣ пѣтища. Който се е интересувалъ да знае, такива ние съвсѣмъ нѣмаме — само нѣколко стотини километри сж направени нѣколко стотини километри трасирани. Прѣдварително ще ви кажа каква е причината, дѣто не е имало успѣхъ въ изработването на тия пѣтища. Макаръ че въ стария законъ и да имаше постановления, какъ постояннитѣ комисии да опрѣдѣлятъ отбиването на пѣтната повинност, обаче персоналъ, който да трасира общинскитѣ пѣтища, нѣмаме. Ето кѣдъ се е крила причината да нѣмаме досега такива пѣтища между селата и между общинитѣ. Азъ и миналата сесия говорихъ за оня родъ инженери, които се назначаватъ да трасиратъ пѣтища, именно при постояннитѣ комисии, съ надници. Тия инженери, които бѣха назначени съ надници не работѣха нищо, защото не бѣха отговорни като инженери, не сж държавни чиновници, и когато намиратъ частна работа въ града, взиматъ я, напуцатъ работата по шосетата, защото не сж отговорни. И тогазъ азъ говорихъ, и сега ще повторя, че, както е прѣдвидено тукъ, при постояннитѣ комисии ще се назначаватъ инженери подъ вѣдомството на самото министерство, изплащани отъ сумата, която се прѣдвижда за пѣтища въ окръжнитѣ съвѣти, само че тоя персоналъ, тия чиновници, които ще се назначаватъ за трасирането на пѣтищата, трѣбва да бждатъ държавни чиновници, съ всичкитѣ задължения на държавни чиновници, само да имъ се плаща отъ окръжнитѣ приходи за пѣтищата, които сж: общинската пѣтна повинност, суми прѣдвиждани отъ самитѣ общини, суми отъ окръжнитѣ врѣхипни и помощи отнѣснати отъ държавата.

Като казахъ това за междуселскитѣ пѣтища, понеже въ пари много полета вървятъ пѣтищата и, ако се прослѣди историята на пѣтищата въ чуждитѣ държави, дѣйствително въ първитѣ врѣмена пѣтната повинност е била въ натура, но ако обърнемъ сега общинската пѣтна повинност въ пари, ще се получи много малка сума и съвсѣмъ полета ще върви направянето на тия пѣтища, заради това, азъ мисля, че можемъ да оставимъ общинската пѣтна повинност да се отбива и въ натура, само съ едно ограничение, а именно тѣзи, които плащатъ прѣкъ данъкъ отъ 60 л. нагорѣ, плащатъ по 6 л., а тѣзи, които плащатъ до 50 л. прѣкъ данъкъ, плащатъ по 4 л. Разницата между 60 и 50 л. се опрѣдѣля така: които иматъ прѣкъ данъкъ отъ 50 до 56 л., плащатъ 6 л., а до 54 л. плащатъ 4 л. Така че, пакъ ще има една малка справедливостъ тукъ въ опрѣдѣлението пѣтната повинност за общинитѣ.

За издържката на държавните петици се е вземало от 25%—30%, а и сега се прѣдвижда въ новото измѣнение на закона за петици 25% от приходите на окръжията. Това перо, азъ мисля, трѣбва да се заличи. Щомъ приемаме да се опрѣдѣли петната повинностъ върху прѣжитѣ данѣци въ пари, нѣма нужда да взимаме тази сума, която си присвои държавата, когато окръжните петици станаха държавни. По-рано се взимаше отъ 25—30% отъ приходите на окръжията за държавните петици, макаръ да се казва въ закона, че сумата се изразходва само въ респективното окръжие, но пакъ за държавни петици. И мисля, че г. Министърътъ, въ когото азъ имамъ вѣра, че ще направи доста работи въ това министерство, би трѣбвало на първо врѣме да се заинтересува, съ междуселскитѣ петици, защото, съ свързването малко-много страната съ желѣзнопѣтни съобщения, държавните петици взеха да губятъ своето значение; обаче петициата между селата, петициата, които свързватъ селата съ гаритѣ, ставатъ още по-належащи. Ако пропѣтувате между едно село и гарата когато има калъ, едвамъ може да се пътува. Така че, най-големо внимание трѣбва да се обърне именно на тия петици, като се назначи на първо мѣсто персоналъ, който да трасира петици. Азъ ще спомена, че въ нашата околия има трасирани за нѣкои села шосета, които сж развалени сега, защото повинничаритѣ не могатъ да отиватъ да отбиватъ петната си повинностъ. Ето защо на първо мѣсто трѣбва да се опрѣдѣли технически персоналъ, който ще трасира шосета и веднага да изисква изработването имъ — отбиване петната повинностъ. Ето това, което казахъ тукъ, ще поддържамъ и въ комисията и мисля, че ще бѣде то справедливо.

Само тѣзи бѣлѣжки имашъ да направя сега, като си запазвамъ правото да ги допълня при второто четене съ онѣзи, които нѣмамъ сега при себе си.

Т. Начевъ: Г-да народни прѣдставители! Непълнотата на досега съществуещия законъ за държавните и общински петици е доказана отъ послѣдствията на този законъ. Много пари сж събирани, много пари сж прехосани, много има да се събиратъ, а, между тѣмъ, петното дѣло не само не е напрѣдвало, но назадъ отива. Това е доказано за всинца и е безспорно. Слѣдователно, това положение, отъ само себе се разбира, диктува наложително да станатъ нѣкакви измѣнения и допълнения въ сега съществуещия законъ. Съображенията, които уважаемиятъ г. Министъръ на Обществения Сгради, Петициата и Съобщенията е ималъ за да приготви тия измѣнения и допълнения и които съображения се прочетоха и сега отъ трибуната, ми се струва, сж свършено пълни и разумни и полезни, и прѣдполагамъ, че всѣки способенъ човѣкъ да разсъждава върху туй петно дѣло не може освѣнъ да се облада отъ сжщитѣ съображения, отъ които се е обладалъ уважаемиятъ г. министъръ, за да приготви тия измѣнения и допълнения. Въ

просѣтъ за тия измѣнения е една много трудна работа, споредъ мене, и да станемъ сега да се занимаваме подробно върху тази работа е единъ свършено излишенъ трудъ, защото, казвамъ, е работа много сериозна. Нѣма съмнѣние, че най-добре ще сторимъ по принципъ да се съгласимъ напълно съ мнѣнието на г. министра, като се прѣпратятъ тия измѣнения и допълнения въ надлежната специална комисия и тамъ, разбира се, при едно много по-широко врѣме и мѣсто, всѣки да обсъди дали тѣй, както сж прѣдставени тѣзи измѣнения и допълнения, би трѣбвало да се приематъ, или да станатъ нѣкои измѣнения и допълнения на самитѣ тѣзи измѣнения и допълнения. Така щото, г-да народни прѣдставители, напразно е да разискваме въ подробности тия измѣнения. Въпросътъ, че трѣбва да станатъ измѣнения и допълнения, е, безспорно, приемливъ отъ всички ни; слѣдователно, не трѣбва да губимъ врѣме да разискваме. И въ заключение азъ ще моля почитаемото Народно Събрание да не губимъ повече врѣме, освѣнъ да гласуваме приемането му по принципъ и да се изпрати въ надлежната комисия.

Но една малка бѣлѣжка имамъ да направя. По-неже видѣхъ, че мнозина отъ прѣдговорившиятъ се впуснаха въ нѣкои подробности и направиха даже нѣкои увѣщания, или, тѣй да кажа, забѣлѣжки къмъ г. министра по тоя законопроектъ, то и азъ вземамъ смѣлостта да обърна вниманието му върху една много малка бѣлѣжка, върху цѣлѣта, която иска той да постигне съ прокарването на тия измѣнения и допълнения. Въ съображенията си г. министърътъ казва, че иска да постигне извѣстна цѣль за подобренieto на това дѣло, която цѣль той подраздѣля на четири точки. Въ втората точка е казано: да става това разхвърляне като се държи до извѣстна степенъ смѣтка за състоянието на данъкоплатцитѣ, особено на по-богатитѣ. Прѣдполагамъ, че г. министърътъ, като е ималъ туй възрѣние за справедливостъ по разхвърлянето на този данѣкъ, е вмѣтналъ въ своята цѣль и желание — и прѣдполагамъ, че за това негово желание нѣкои отъ тѣзи членове по измѣненията трѣбва да сж плодъ на туй съображение, на туй възрѣние, — мисля, че ако той стои твърдо на туй свое възрѣние, страхъ ме е, като гонимъ да постигнемъ една справедливостъ, да не попаднемъ въ нѣкоя несправедливостъ; защото мѣрката за богатството — той казва „по-богатитѣ“ — е толкова неопрѣдѣлена, че, ако искаме непрѣмѣнно да търсимъ богатитѣ, за да ги обложимъ съ по-тежъкъ данѣкъ, по моето дълбоко убѣждение непрѣмѣнно и неизбежно ще попаднемъ въ погрѣшки и несправедливости, защото е всеизвѣстно, г-да прѣдставители, че има хора, които свѣтътъ прѣдполага за много богати съ пари, а между тѣмъ слѣдъ тѣхната смъртъ се оказва противното. Имаше министри, за които се говорѣше, че сж трупали богатства, че сж крали и пр., а като умрѣха, събираха волни помощи за погребението имъ. Така щото, това видимо прѣдположение, че

еди-кой човѣкъ е богатъ, е много крива мѣрка. И ако този принципъ ще бѣде прокаранъ въ туй законоположение, щото на богатитѣ да се разхвърля пропорционално по-голямъ данѣкъ, непрѣмѣнно ще отидемъ въ една несправедливостъ. Отъ друга страна и видимото богатство е тоже съмнително или, тѣй да кажа, недоказано. Има хора, които ги виждаме, че иматъ богатства въ имоти, на лице, но слѣдъ врѣме ние виждаме, че тия богатства, които се прѣдставляватъ на очитѣ на обществото, излиза съдебниятъ приставъ да ги продава и този богатъ човѣкъ, когото ние прѣдполагахме за богатъ, остава не само безъ имотъ, но остава още и потъналъ въ дългове. Ето защо, г-да прѣдставители, азъ обръщамъ вниманието на г. министра, че ако той иска да достигне пълна справедливостъ въ разхвърлянето на тази повинностъ, той не трѣбва да се ръководи отъ принципа, че трѣбва да стане пропорционално туй разхвърляне на по-богатитѣ, защото той не може да достигне една мѣрка, която да опрѣдѣля, кои сж по-богати и кои сж по-сиромаси български граждани. И затова азъ мисля, че тѣзи два реда отъ тая точка, по опрѣдѣляне на неговата цѣль, по-добръ бѣше да ги заличи и да ги нѣма. Нѣма повече какво да кажа, освѣнъ пакъ туй, което по-рано казахъ, че когато отиде тоя проектъ въ комисията, тамъ ще отидемъ и ще си кажемъ мнѣнието.

Г. Кирковъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ за съобщителнитѣ сръдства на една страна е въпросъ отъ капитално значение въ всѣко отношение за тази страна. И ако у насъ, както се признава и въ мотивитѣ къмъ закона, се е обръщало такова малко внимание върху този въпросъ, то обяснява се, първо, съ слабо съзнание на тази важностъ и, второ, съ липсата въ нашата страна на фактори, за които правилното и доброто разрѣшение на този въпросъ е отъ близѣкъ интересъ. По-рано ораторитѣ, които говориха прѣди мене, изложили тѣзи подробности, които свидѣлствуватъ за голѣмата немарливостъ отъ страна на правителствата и Народнитѣ Събрания, изтъкнаха се голѣмитѣ недостатѣци както въ техническо отношение, тѣй сѣщо и въ отношение на сръдствата, съ които сж си служили правителствата, или които сж давали на правителствата отъ страна на Народнитѣ Събрания за рѣшаването на този въпросъ. Въ края на всичко, за насъ се изпрѣчва въпросътъ, че въ продължение на 20 години ние не можемъ да се похвалимъ съ добръ уредени пѣтица, отъ една страна, а още повече не можемъ да се похвалимъ даже съ начало, въ извѣстна областъ на нашата страна, съ пѣтица — у насъ липсватъ просто пѣтица. Иско е подиръ туй, че нито една търговия, нито едно производство може да получи онзи тласѣкъ, който му е необходимъ и който се дава отъ добръ уреденитѣ съобщителни сръдства. Най-сетитѣ дошло е врѣме, види се, да се съзнае голѣмата нужда да се рѣши този въпросъ въ една

или друга смисълъ, но да се рѣши така, щото дѣйствително страната да се сдобие съ необходимитѣ съобщителни сръдства, които безсѣмѣнно ще дадатъ нужния тласѣкъ за развитието на нашата страна въ всѣко отношение.

Азъ ще се спра, първо, върху принципа, който е легналъ въ основата на този законъ, — принципъ много старъ. Този принципъ, макаръ и поевропейченъ въ сегашния законъ и въ стария законъ, е стариятъ турски принципъ — ангария. Това се доказва даже отъ факта, че законътъ опрѣдѣля прѣдѣлна възраст 55 години, защото 55 години въ турско врѣме се е смѣтала прѣдѣлната възраст на физическитѣ сили, възраст, която, прѣскочена, не може да бѣде вече оползотворена за една физическа работа, т. е. за вършена работа по пѣтицата. Този принципъ съществува засега само въ Турция и изобщо въ останалитѣ назадъ въ културно и економическо отношение страни. И ако този принципъ продължава по-нататѣкъ да лежи въ основата на нашия законъ за пѣтицата, ако този принципъ се продължа и по-нататѣкъ, трѣбва да знаете, че резултатитѣ нѣма да бѣдатъ такива, каквито се очакватъ. Една неоспорима истина е, че ангарията работа си остава ангария. Ако вие попитате, ако вземете свѣдѣнията, които даватъ окръжнитѣ инженери, ще чуете тѣхното мнѣние, че най-добръ могатъ да бѣдатъ градени пѣтица тогава, когато тѣ ставатъ съ наети работници и добръ плащани. Колкото и да бѣде голѣмъ надзорътъ при работенето, щомъ самитѣ повинничари сж хора, които знаятъ, че по принуждение работятъ, то, безсѣмѣнно, безъ илѣ не може да бѣде. Ето защо и резултатитѣ сж много слаби. Може да се намѣрятъ извѣстни изключения въ нѣкои окрѣзи, където, може би, постоянната комисия или държавата е могла да упражни единъ много добъръ контролъ, но който контролъ е струвалъ много скъпо. Фактъ е обаче, който се доказва въ всички страни, отъ развитието и отъ практиката на всички страни, че най-добра система е, когато държавата чрѣзъ наемни работници си извършва тѣзи съорѣжения. Освѣнъ това, самиятъ тоя фактъ, фактътъ на принудителността, създава вече една психология у данѣкоплатцитѣ, които сж повикани да работятъ, психология съвсѣмъ враждебна на работата, на дѣлото — всѣки гледа да се откъсне. И тукъ се обясняватъ онѣзи факти, които бидоха изнесени отъ нѣкои отъ г. г. прѣждеговорившитѣ за многото избѣгвания, да се отърватъ, да избѣгнатъ отъ работата.

Отъ друга страна има едно голѣмо неудобство, че данѣкоплатцитѣ се повишаватъ да работятъ тогава, когато, може би, иматъ работа; тѣ трѣбва да напуснатъ собствената си работа, да отиватъ да работятъ по пѣтицата, за да отбиятъ пѣтната си повинностъ. Отъ която гледна точка и да погледнете, ще видите и ще се съгласите, че тая система е негодна, че тя не може да даде онзи резултати, които ние бихме имали право да очакваме, за да

имаме добри съобщителни сръдства. И колкото по-рано от Народното Събрание и от правителството се напусне това начало, колкото по-рано се напусне тая система, толкова по-добър.

Едно друго още по-съществено условие, което прави тази система тъй тежка и въобще несимпатична за населението, то е условието предвидено за изплащането на тая пътна повинност. Вървамъ, че нѣма да се намѣри никой, който да не признае — може би, само г. Теню Начовъ, — който да не признае, че по-отвратителенъ данѣкъ, по-несправедливъ данѣкъ не съществува отъ пътната повинност. Това е едно облагане дѣйствително турско, когато не се взема въ съображение економическото и, въобще, материалното състояние на данѣкоплатците, а се размѣта на калпакъ. Въ мотивитѣ си г. министърътъ туй го изказва — той го намира като много несправедливъ данѣкъ; значи, у правителството идеята, че този данѣкъ е несправедливъ, е узрѣла, но като идеал само. Азъ не виждамъ нейното въплотение въ самия законъ; остава си пакъ старата несправедливостъ; има единъ малѣкъ кърпежъ, една малка прибавка къмъ туй, като се остави 6 л. на глава, слѣдъ това се прѣминава къмъ тия, които плащатъ прѣкъ данѣкъ 4%. Но понеже и прѣкиятъ данѣкъ е несправедливо разпрѣдѣленъ, то естествено е, че каквито щете проценти да туряте, тѣ ще легнатъ несправедливо върху гърбоветѣ на данѣкоплатците. Ето защо, ако искате да създадете единъ законъ, който да бѣде справедливъ, който да легне равномерно върху гърба на българскитѣ данѣкоплатци, не може да бѣде другъ, освѣнъ единъ данѣкъ пропорционаленъ. Ако вие го специализирате като пътенъ данѣкъ, като пътна повинност, ако го специализирате, казвамъ, ако го отдѣлите отъ другитѣ данѣци, то въ всѣки случай, за да избѣгнемъ всѣко обвинение въ несправедливостъ, за да избѣгнемъ всѣко обвинение въ неравномѣрностъ, то е да бѣде данѣкъ пропорционаленъ на материалното състояние на тия данѣкоплатци, които ще бѣдатъ привлѣчени като данѣкоплатци по пътната повинност. (Г. Начовъ: Какъ ще го опрѣдѣлишъ?) Както се опрѣдѣли и по закона за запятията. Безъ съмнѣние, че ние не можемъ да постигнемъ тази идеална справедливостъ, но едно приближаване къмъ този идеалъ, къмъ тази справедливостъ е винаги възможно. Туй се е постигнало и въ другитѣ държави. Въ началото, безъ съмнѣние, става малко по-трудно. Една неуредена държава като нашата държава, на която и финансовата администрация, и цѣлъ редъ други работи не сѣ въ порядѣкъ, безъ съмнѣние, не може да се очаква да имаме една блѣстяща отъ първи опитъ, отъ първи калемъ, справедливостъ. Но нали тамъ е цѣлѣта, нали е тамъ задачата, слѣдователно туй не може да ни спре, както не е спрѣло и много други държави, които се гордѣятъ сега съ добри пътища и съобщения, да прѣминатъ къмъ единъ такъвъ начинъ на облагане, който, като имъ дава една много по-голяма сума, едни по-големи сръдства, за да мо-

гатъ да извършватъ тия работи, които сѣ нужни за пътищата, въ същото врѣме не възбужда оная умраза, онава негодуване, което ние чуваме и виждаме въ нашата страна. Не може, слѣдователно, да бѣде една спѣнка, да бѣде една прѣчка за насъ, когато ние искаме да извършимъ една извѣстна справедливостъ, когато искаме да разхвърлимъ единъ извѣстенъ данѣкъ, макаръ и специализиранъ като този, съразмѣрно съ материалното състояние на данѣкоплатците. Ето защо, понеже този принципъ е легналъ въ основата на този законъ, азъ не мога да се съглася и съмъ противъ този принципъ. Азъ съмъ, слѣдователно, за единъ данѣкъ, макаръ и специализиранъ като данѣкъ пътна повинност, да бѣде единъ данѣкъ пропорционаленъ, данѣкъ съразмѣренъ съ платежната способностъ или съ материалното състояние на българскитѣ данѣкоплатци. Тогана, въ такъвъ единъ случай, ние ще имаме туй явление, че голѣма частъ отъ хора бѣдни, които иматъ много слаби сръдства за съществуване, ще бѣдатъ обложени много леко, нѣма да чувствуватъ тази тежестъ, а тѣзи, които сѣ по-силни, тѣзи, които се намиратъ при по-добро благосъстояние, ще платятъ повече, защото и съобщителнитѣ сръдства ще служатъ главно на тѣзи, които економически сѣ добри обоставени. (Г. Начовъ: То е въпросъ.) Пътищата и съобщенията служатъ на търговията, служатъ на индустрията, служатъ, съ една рѣчь, главно на голѣмитѣ стопанства. Слѣдователно, ако се погледне отъ тази гледна точка, ще видите, че е справедливо, щото тѣзи, за които държавата прави най-големи улеснения, да се явятъ и тѣ да платятъ повече; тѣзи, на които държавата не услужва въ такъвъ размѣръ, не могатъ да искате и тѣ да плащатъ толкова много — както и въ мотивитѣ на г. министри се изтъкватъ важнитѣ нужди, които трѣбва да бѣдатъ посрѣщани съ този законъ, били тѣ за индустрията, за извършването на търговията и пр. Слѣдователно, защо да се освобождаватъ, напр., хора отъ 55 години нататѣкъ, които може да стоятъ много добри материално, които може да вършатъ голѣми и обширни търговии, които може да използватъ съобщителни сръдства постоянно? На тѣхъ ще турнете само 4%; тѣ ще попаднатъ въ тази категория, която ще плаща 4% върху прѣкиятъ данѣкъ пътна повинност.

Послѣ друго. Като говори азъ, че трѣбва да стане едно равномерно разпрѣдѣлене на този данѣкъ, не мога да не спомена, че тия, които живѣятъ отъ доходъ, отъ наемнитѣ трудъ, които продаватъ свои трудъ, каквито сѣ въ случая наемнитѣ работници, отъ тѣхъ както навредъ въ всички европейски страни, когато да се облагатъ съ извѣстенъ данѣкъ, прѣдизвиква се единъ минимумъ, единъ тъй нареченъ *existence minimum*, т. е. хора, които при дадени обществени условия, при дадени економически условия, въ които се намира страната, иматъ нужда отъ единъ минимумъ да живеятъ; този минимумъ се освобождава отъ всѣкакъвъ данѣкъ. Така напр., ако у насъ единъ наемнитѣ работникъ, който

има малко или многочленно сѣмейство, комуто сѣ нужни единъ минимумъ отъ 500 или 600 л. годишно да проживѣе, ако отидете да Наложите на този минимумъ данѣкъ, то ще отидете да вземете неговата халка, ще вземете залѣга отъ устата му, но нѣма да вземете вече отъ неговия малѣкъ или голѣмъ излишѣкъ. Вие ще посегнете, слѣдователно, върху това, което му е необходимо, за да може да проживѣе, за да може той да се поддържа. Слѣдователно, и въ този случай, когато азъ пледирамъ за такъвъ единъ данѣкъ, специализиранъ данѣкъ, или данѣкъ за пѣтна повинностъ, прави тази уговорка много важна за мене, много сѣществена, че и лица, които живѣятъ съ наемненъ трудъ, лица, които иматъ доходъ много малко, доходъ, който едвамъ имъ стига да проживѣятъ, не могатъ да бѣдатъ облагани и съ този данѣкъ пѣтна повинностъ, толкозъ повече че тѣ сѣ, които много малко използватъ тия съобщителни срѣдства на държавата. (Т. Начовъ: Тамъ е всичкиятъ въпросъ — да се използватъ. — А. Каранешевъ: Тѣ само ги строятъ.) Прокарано е едно начало, че тия, които не сѣ способни за работа, хора сакаати, да се облачаватъ, но човѣкъ може да бѣде сакаатъ и да има имоти, да може да плаща 10 л. данѣкъ. Това, което се прави въ случая, то се отнася за инвалидитѣ, а не за хора здрави, които съ своя наемненъ трудъ изкарватъ 400—500 л. въ годината. Толкозъ повече не могатъ да се облагатъ такива, защото тѣхниятъ доходъ не е постояненъ, който има тенденцията да спада, отколкуто тенденцията да се качва, — доходъ, който се прѣсмѣта само за работни дни. Така напр., вземѣте който щете работникъ, който работи не даже навѣнъ, а който услужва на държавата. Вземѣте единъ работникъ отъ арсенала или отъ Държавната печатница, и вие ще видите, че работници, които работятъ на пѣдница, на денъ, тѣ получаватъ въ годината само за работни дни, само за тия дни, въ които сѣ работили; слѣдователно, тѣхниятъ доходъ е въ голѣма зависимостъ, дали тѣ сѣ здрави, дали тѣ намиратъ работа прѣзъ годината да добиятъ доходъ. Слѣдователно, вие не можете да имате даже нужната порма положителна, защото този доходъ е много подвиженъ, той е неостояненъ. този доходъ е изложенъ на маса влияния, които въ края на крапцата, казвамъ, иматъ тази тенденция да го сѣ повече редуциратъ, да го намаляватъ. Слѣдователно, вие събирате въ началото този данѣкъ; така напр., бирникътъ събира въ началото данѣка за известенъ периодъ, или за пѣлата година събира го, а въ края на годината дали работникътъ ще има този доходъ или не, това не го интересува него. Ето защо азъ и отъ тази гледна точка, на голѣмата подвижностъ на този доходъ, а, отъ друга страна, отъ гледна точка, че този доходъ е единъ минимумъ, който винаги е необходимъ за сѣществуване, за издържање просто на данѣкоплатеца и неговото сѣмейство, такъвъ доходъ не може да бѣде облаганъ. Какъвъ ще бѣде този минимумъ,

опрѣдѣля се, както казахъ, отъ дадени условия, при които ние живѣемъ, колко е нужно за единъ ергентъ или за единъ жененъ човѣкъ за да може да прѣживѣе прѣзъ годината. Колко е нужно — ще вземемъ, разбира се, срѣдна норма. Виждаме, напр., въ Германия и други страни опрѣдѣленъ е единъ existence minimum, една най-малка частъ, която е необходима. Прѣдвиждатъ, напр., единъ минимумъ отъ 1.200 л. Има мѣста, дѣто се прѣд-вижда 800, а други мѣста — 750 л. (Н. Шивачевъ: И 400 л.) Зависи отъ благосѣстоянието на дадената страна.

Слѣдователно, моитѣ думи се свеждатъ къмъ слѣдующето. Първо, да се прѣмахне системата ангария, т. е. въ интереса на държавата, въ интереса на добрата техника, на самата техника е да се прѣмахне отбиването на пѣтната повинностъ въ натура и да се обърне съоръженията да ставатъ съ наемни работници. Това едно.

Второ, да се прѣмахне пѣтната повинностъ, именно плащана въ пари по този начинъ, прѣдвидена тя на калпакъ, и да се замѣни, въ случай че този данѣкъ се специализира, съ единъ специаленъ подходенъ и прогресивенъ данѣкъ, който да се нарече данѣкъ пѣтна повинностъ или данѣкъ за съоръжение на пѣтища. По този начинъ ще се добие слѣдующето: ще се избѣгнатъ неприятноститѣ; ще се избѣгнатъ злоупотрѣбленията; ще се избѣгне въобще всичко онуй, което се изтѣкна отъ прѣдговорившитѣ и, държавата, въ лицето на своитѣ окръжни инженери, въ лицето на своя технически персоналъ, ще си наеме хора, които, подъ надзора на тоя технически персоналъ, ще извършватъ изработката на пѣтищата.

Тукъ му е мѣстото да спомена, че трѣбва да се прѣмахне и този навикъ да се назначава низшиятъ персоналъ чакъ отъ министерството. У насъ е станалъ навикъ, щото министърътъ да назначава кантонеритѣ, министърътъ да назначава чутъ ли не работницитѣ. Това е една централизация, която страшно врѣди на работата. Ако министърътъ нѣма довѣрие въ своя окръженъ инженеръ; ако той не го остави свободно той да си подбѣра нужния персоналъ, нужнитѣ работници; ако той нѣма това довѣрие, то е безсмислена всичката работа. Нали самиятъ окръженъ инженеръ е отговорно лице? Азъ смѣтамъ, че достоѣието на единъ министъръ не трѣбва да допуца подобна една дребна работа. Министърътъ е длѣженъ винаги да бди върху висшия персоналъ, върху своитѣ окръжни инженери, да изисква отъ тѣхъ работа, и интензивна работа, доброкачествена работа. Срѣдства за туй той има винаги: има контролѣ да упражнява, ревизии да върши — всичко това е подъ рѣката му. Но да отиде да каже на своя окръженъ инженеръ: азъ ще ти назнача кантонеритѣ, азъ ще ти назнача помагачитѣ, то значи да се бърка въ една работа, която той не може да подобри, а може само да поврѣди. И фактъ е, че благодарение на туй намѣсване на министритѣ въ работата на

окръжните инженери, за кантонери сж назначавани хора просто от пътя, хора отвикнали от работа, хора може би, които сж ходили да викатъ „ура“ въ време на изборитѣ, които сж изпълнявали други работи, партизански може би, служили на партията, но които сж отвикнали като технически сили, като хора, които сж привързани къмъ труда и които, дѣйствително, могат да вършатъ работа. Инженеритѣ сж били туряни тогава въ недоумѣние: да ги изпждатъ, не могатъ, защото сж назначени съ протекцията на нѣкой горгорбашия отъ провинцията; ако ги държатъ, работата не върви, а за да си запазятъ собствената кожа, гледатъ прѣзъ прѣсти на тѣхъ. Нека се търкалятъ по пктищата, да ходятъ въ кръчмитѣ да пиятъ, да гуляятъ. И ако може да запази нѣкои и други кантонери по-свѣстни и изпечени на работата, сега си служи само съ тѣхъ, додѣто най-послѣ ги съсипе отъ физическо изнурение. Ето защо, между прочемъ, въ скобки като изтъкнахъ тази мисль, бихъ желалъ ти да се усвои отъ г. министра и да се не бърка той въ назначаването на низшия персоналъ, а да бѣде той извънредно строгъ, придирчивъ къмъ висшия персоналъ — винаги контролъ, винаги ревизии върху работата на висшия персоналъ; но на този висши персоналъ да прѣдостави да си пробира нужнитѣ работни рѣцѣ и да извършватъ тѣ работата както трѣбва.

Повръщамъ се върху главната точка — ползата, която ще принесе на държавата, ако се прѣмахне тази система на облагане пжтна повинностъ, както е сега. Съ прѣмахването на тази система ще се прѣмахне и цѣлото онова недоволство, което владѣе между нашия народъ, между работната маса, отъ една страна, и, второ, не се съмнѣвамъ, че въведенъ такъвъ единъ данѣкъ, за който азъ говорихъ, срѣдствата на държавата ще станатъ по-голѣми, ще разполага съ много по-голѣма сума, отколкото разполага днеска. Защото пжтна повинностъ въ пари постѣпва не особено много въ държавния ковчегъ, а постѣпва много въ ангари, въ отбиване въ натура. Но, казахъ по-рано, нѣма да се повръщамъ сега върху туй, че такава работа е ангари, пжтища добри пѣмаме и, колкото и да искате, какъвто контролъ и да правите, обаче, нѣмате едно ефикасно срѣдство, да накажете българския данѣкоплатецъ да работи интензивно, както искате: той ще работи както знае, както може и ще гледа по-скоро да изкара тия 3 депа или колкото му се падатъ и да си отиде въ къщи. Слѣдователно, за да може правителството, за да може Министерството на Пжтищата и Съобщенията да разполага съ една по-значителна сума, трѣбва да приеме такъвъ единъ данѣкъ, който облага равномерно българскитѣ данѣкоплатци, и съ тия срѣдства въ рѣцѣ, които да бѣдатъ специално, които да бѣдатъ изключително за тази цѣль дадени въ рѣцѣтѣ на министра, ще може той съ техническия персоналъ, при подобренията, които безсмыслино ще се внасятъ въ техническата страна въ

дадения законъ, ще може тогава, дѣйствително, да постигне онѣзи резултати, които ние имаме право да очакваме; ще може да постигне онѣзи резултати, които сж необходими за повдигането на нашата страна, които сж необходими за повдигането на индустрията, на търговията и т. н. Въ противенъ случай, съ това малко закрѣпване, съ една прибавка къмъ него ние ще се намиримъ въ сѣщото положение, въ което се намираме и досега. Бѣдѣте въ туй увѣрени, защото вината е не само, както казахъ, въ липсата на съзнание за самата важностъ на този въпросъ, но сѣщо е и въ липсата на една система, която би отговорила на тѣзи резултати, които ние имаме право да очакваме. Прѣдъ видъ на всичко това, прѣдъ видъ на туй, че въ основата на този законъ лежи една стара система, една осѣдена система, която е нанесла вече пакости на страната и постоянно ще нанесе по-нататѣкъ, азъ не мога да гласувамъ за този законъ, а много повече съмъ по принципъ противъ самия законъ. При всичко че намирамъ въ техническата уредба на работата извѣстно подобрене, при всичко че виждамъ желание отъ страна на правителството да пристѣпи къмъ разрѣшението на този въпросъ, обаче принципиално азъ не мога да бѣда съгласенъ съ този законъ и ще гласувамъ противъ.

Министъръ Д. Ю. Поповъ: Г-да народни прѣдставители! Като внесохъ на разглеждане въ Народното Събрание измѣненията и допълненията на закона за държавнитѣ и общинскитѣ пжтища, азъ не мисля, че съмъ направилъ нѣщо пѣлно, нѣщо свършено. Всички знаете, че съставянето на единъ добъръ законъ за държавнитѣ и общинскитѣ пжтища не може да се направи нито отведнажъ, нито въ една година: съставянето на такъвъ законъ трѣбва да стане послѣдователно съ измѣнения и допълнения и въ единъ цѣль редъ години. Въ сѣществующия законъ за държавнитѣ и общинскитѣ пжтища се оказаха нѣкои празнини, а така сѣщо и несправедливости въ разпрѣдѣление пжтната повинностъ. Съ измѣненията и допълненията, които вие чухте туку да се прочетатъ отъ г. секретаря и които азъ ви прѣдставихъ, искамъ отъ една страна да попълня, доколкото се може, тѣзи празноти и, отъ друга, да прѣмахна несправедливостта, която се съзираше въ сѣществующия досега законъ. Азъ благодаря на г. г. народнитѣ прѣдставители, които взеха думата и направиха бѣлѣжки по тѣзи измѣнения и допълнения, защото нѣкои отъ тѣхъ ми се видѣха много важни и много цѣлни. Като моля народното прѣдставителство да приеме по принципъ прѣложенитѣ измѣнения и допълнения на закона и да ги изпрати въ надлежната комисия, азъ поканвамъ пакъ господата, които взеха думата, да бѣдатъ така добри да не забравятъ да дойдатъ въ комисията да разискваме заедно и да видимъ дали ще можемъ да направимъ още по-голѣми подобрения въ тѣзи измѣнения и допъл-

нения. Справедливите бълъжки на всички азъ ще приема на драго сърце. (Гласове: Прието!)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване приемането по принципъ на законопроекта за измѣнения и допълнения по закона за държавните и общинските пѣтица и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ по принципъ, на първо четене този законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Дневенъ редъ за утрѣ правилникътъ опрѣдѣля прошения.

Г-нъ Министърътъ на Вътрѣшните Работи има думата.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ моля да се тури на първо мѣсто на дневния редъ прошения и на второ мѣсто отговоръ на интерпелациитъ. (Гласове: Прието!)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Които приематъ прѣдложенето на г. Министра на Вътрѣшните Работи, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Г-да народни прѣдставители! Умолявате се отъ прѣседателството всички, които сте членове въ комисиитъ, да почнете още отъ утрѣ работа, ако желаете да направимъ нѣщо.

Засѣданието се закрива.

(Закрито въ 7 ч. и 40 м. вечерта.)

Прѣседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣседатели: { **А. Франгя.**
 { **Д-ръ А. Ходжевъ.**

Секретаръ: **Д. Зографски.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гълъбовъ.**